

UNIwersYTET GDAŃSKI
WYDZIAŁ FILOLOGICZNY

Karina Gołuńska
numer albumu: 289194

Kierunek studiów: Sinologia

WPŁYW PANDEMII COVID-19 ORAZ KONFLIKTU W
UKRAINIE NA HANDEL I INWESTYCJE POLSKO-
CHIŃSKIE

Praca licencjacka
wykonana
w Instytucie Rusycystyki i Studiów Wschodnich
pod kierunkiem
dr Tomasza Bielińskiego

Gdańsk (2024)

Spis treści

Wstęp	3
Rozdział I: Historia stosunków Polsko-Chińskich	5
1.1. Pierwsze kontakty Polski z Państwem Środka	5
1.2. Ekonomiczne relacje Polsko-Chińskie	6
1.2.1. Inicjatywa 14+1	10
1.2.2. Nowy Jedwabny Szlak.....	11
1.3. Wydarzenia ostatnich pięciu lat	12
Rozdział II: Handel pomiędzy Polską a Chinami	14
2.1. Obroty towarowe	14
2.2. Obroty usługowe.....	22
Rozdział III: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne	25
3.1. Przepływy	25
3.2. Zasoby.....	27
3.3. Restrykcyjność bezpośrednich inwestycji zagranicznych	29
Zakończenie	32
Abstract.....	34
摘要	35
Bibliografia	36
Netografia	37
Spis tabel.....	41
Spis rysunków.....	42

Wstęp

Relacje handlowe i inwestycyjne pomiędzy Polską a Chinami stanowią istotny filar współpracy międzynarodowej – Chiny, jako jeden z kluczowych graczy w światowej gospodarce, oraz Polska, która coraz bardziej umacnia swoją pozycję na arenie międzynarodowej. Chińskie wpływy, oprócz wzbogacania polskiej kultury, wpłynęły także na kształtowanie pierwotnych form dialogu międzykulturowego oraz wymiany handlowej, mając istotny wpływ na krajową gospodarkę. Jednakże, w ostatnich latach światowa scena polityczna i gospodarcza zaznała znaczących wstrząsów, które bezpośrednio wpłynęły na dynamikę handlu i inwestycji między Polską a Chinami. W obliczu pandemii COVID-19 i konfliktu w Ukrainie, dynamika relacji polsko-chińskich uległa zmianie. Pandemia spowodowała zakłócenia w globalnym handlu oraz wstrzymanie wielu inwestycji, podczas gdy konflikt w Ukrainie wywołał napięcia na arenie międzynarodowej. Podjęcie tematu pracy wynika z potrzeby zrozumienia, jak pandemia oraz konflikt w Ukrainie wpłynęły na relacje handlowe i inwestycyjne między Polską a Chinami.

Głównym celem pracy jest analiza wpływu pandemii COVID-19 oraz konfliktu w Ukrainie na handel i inwestycje polsko-chińskie oraz identyfikacja ewentualnych tendencji i zmian w relacjach między oboma krajami. W pracy postawiono także tezę, że pandemia COVID-19 oraz konflikt w Ukrainie znacząco wpłynęły na handel i inwestycje polsko-chińskie. Tezie tej podporządkowane są następujące pytania badawcze: Czy pandemia COVID-19 oraz konflikt w Ukrainie spowodował zmniejszenie wartości handlu między Polską a Chinami? Jakie skutki miały wyżej wspomniane wydarzenia na bezpośrednie inwestycje zagraniczne pomiędzy oboma krajami? Czy konflikt w Ukrainie wpłynął na strategię handlowe i inwestycyjne Polski i Chin?

Przeprowadzone badanie opiera się głównie na analizie danych dotyczących handlu i inwestycji między Polską a Chinami, uwzględniając okres przed pandemią, okres pandemii, okres po wybuchu wojny w Ukrainie oraz ewentualne zmiany po wcześniej wspomnianych wydarzeniach. Analiza ta pozwoliła na ocenę wpływu czynników zewnętrznych na wzajemne relacje handlowe i inwestycyjne.

Praca składa się z trzech rozdziałów. W rozdziale pierwszym, poświęconemu historii stosunków polsko-chińskich, przedstawiono ewolucję relacji między oboma krajami od momentu nawiązania kontaktów dyplomatycznych do czasów współczesnych. Omówione zostały kluczowe wydarzenia i inicjatywy, które wpłynęły na rozwój współpracy gospodarczej i kulturalnej między Polską a Chinami. Rozdział drugi skupia się na analizie handlu zagranicznego pomiędzy Polską a Chinami. Przedstawione zostaną dane statystyczne dotyczące wymiany handlowej, w tym wartości importu i eksportu, struktura towarowa oraz główne partnerstwa handlowe. Rozdział trzeci poświęcony jest wpływom i odpływom bezpośrednich inwestycji zagranicznych na przestrzeni lat.

Rozdział I: Historia stosunków Polsko-Chińskich

1.1. Pierwsze kontakty Polski z Państwem Środka

Historia wiążąca Polskę z Państwem Środka sięga aż XIII wieku. W tamtych czasach koczownicze plemiona mongolskie, które zaczęły się formować w Chinach pod koniec XII wieku¹, po raz pierwszy przekroczyły granice Polski – wydarzenie to znane jest jako I najazd mongolski na Polskę. W tym okresie rozegrało się wiele bitew, z Bitwą pod Legnicą w roli jednej z monumentalnych konfrontacji. Chociaż w swojej kronice Jan Długosz nie uwzględnił obecności Chińczyków², w rzeczywistości służyli oni w „służbach technicznych” armii mongolskiej. Ich rola nie sprowadzała się do udziału w ciężkozbrojnej batalii, lecz do obsługi rewolucyjnej broni, takiej jak bojowe gazy paraliżujące czy zasłony dymne, które przewyższały ówczesne osiągnięcia europejskie³. Pierwsze spotkanie Polaków z Chińczykami w 1242 roku nie było bynajmniej przyjemne. Niemniej jednak, Mongołowie w ten sposób zapoznali nie tylko ród polski, ale i całą Europę z dalekowschodnimi innowacjami taktycznymi i technologicznymi, w wyniku czego zainteresowanie tym regionem znacząco wzrosło.

Europa zapagnęła posiąść wiedzę, która pozwoliła w owym czasie na stworzenie największego imperium. Zaledwie cztery lata po najeździe armii mongolskiej na Polskę, w kierunku Dalekiego Wschodu udał się pierwszy polski franciszkanin – Benedykt Polak. Brał on udział w wyprawie zakonników z Europy do imperium mongolskiego i został pierwszym Polakiem, o którym wiadomo, że przekroczył granicę Chin⁴. Franciszkanie nie tylko spisywali listy, lecz także relacje z różnych aspektów swoich podróży. Główne dokumenty poświęcone były przekazaniem informacji o groźnych przeciwnikach, jakimi byli Mongołowie. Część tekstów natomiast obejmowała opisy z obszaru wielu różnorodnych dziedzin naukowych, takich jak astronomia, geografia, botanika, czy też etnografia⁵. Podróże do krajów Dalekiego Wschodu nosiły znamiona działań o charakterze wywiadowczym, jednak, wbrew pierwotnemu

¹ W. Bi, *The First Contacts between China and Poland in History*, „Nowa Polityka Wschodnia” 2020, nr 4, s. 15–33.

² J. Włodarski, Z. Gang, *Kontakty Polski z Chinami od XIII do końca XVIII wieku – próba nowego spojrzenia*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2014, z. 5, s. 14–32.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ T.M. Nowak, *Wartości poznawcze franciszkańskich wypraw do Azji Centralnej i Wschodniej w XIII i XIV wieku*, „Analecta” 1998, R. 7, nr 14, z. 2, s. 29–52.

zamierzeniu, pozwoliły zakonnikom wrócić do Europy z wiedzą, która dotychczas była dla nich nieznana.

W okresie przejścia od dynastii Ming do Qing w Chinach przebywało kilku polskich jezuitów, w tym wybitny orientalista Michał Boym. Autor licznych dzieł sztuki i literatury Boym prawdopodobnie odegrał istotną rolę w fascynacji króla Jana III Sobieskiego Państwem Środka. Po zwycięskiej bitwie pod Wiedniem w 1683 roku, król Polski wysłał swoje portrety do różnych władców, w tym do cesarza Kangxi z dynastii Qing⁶. Choć dar ten został przyjęty, utrzymanie relacji dyplomatycznych między tak odległymi krajami okazało się niemożliwe. W rezydencji króla w Wilanowie znajdował się odrębny pokój poświęcony chińskiej porcelanie. Podobne wyroby były obecne nie tylko u kupców, ale także w posiadłościach zamożnych ziemian zarówno na północy, jak i na południu Polski. Produkcja porcelany w tamtym okresie w Europie była owiana tajemnicą, co dodatkowo umacniało przekonanie, że były to wyroby pochodzące z Dalekiego Wschodu⁷. Mimo odkrycia w XVI wieku przez Portugalczyków drogi morskiej do Chin, dopiero w XVIII wieku z Gdańska wypłynął pierwszy okręt handlowy do Chin⁸.

Od czasów średniowiecza Chińczycy oraz ich wytwory były obiektem zainteresowania Polaków. Nie tylko idee, lecz także materialne dobra przemierzały drogę z Chin do Polski, przykładem czego jest chińska porcelana, zdobywająca popularność zwłaszcza wśród zamożnych warstw społeczeństwa. To nie tylko przekaz kulturowy, ale również manifestacja otwartości ówczesnej społeczności na chińskie dobra, a także widoczne załączki współpracy międzynarodowej.

1.2. Ekonomiczne relacje Polsko-Chińskie

Okres międzywojenny stanowił czas stagnacji w relacjach między Polską a Chinami. Polska odbudowywała się po zakończeniu I wojny światowej, podczas gdy Chiny nadal przystosowywały się do politycznych zmian, które nadeszły po Rewolucji Xinhai. Za motywację do ponownego nawiązania kontaktów można uznać obecność rosnącej społeczności Polaków w Chinach, która przez wieki zakładała swoje parafie, prowadziła szkoły i aktywnie

⁶ J. Włodarski, Z. Gang, *Kontakty Polski z Chinami...*, s. 14–32.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

angażowała się w budowę kolei wschodniochińskiej. Niemniej jednak, brakowało im formalnej osobowości prawnej oraz realnych perspektyw powrotu do ojczyzny⁹. Pod koniec lat dwudziestych XX wieku oba państwa zawarły dwa kluczowe traktaty – pierwszy „o przyjaźni i handlu”, a drugi „o przyjaźni, handlu i nawigacji”. Porozumienia te, zawarte w 1929 roku, miały na celu uregulowanie spraw konsularnych dotyczących obywateli polskich w Chinach i chińskich w Polsce, a także kwestii związanych z handlem, żeglugą oraz – co więcej – przyznawały klauzulę największego uprzywilejowania (KNU)¹⁰. W oparciu o definicję ekonomisty Adama Budnikowskiego, KNU to „obniżenie taryfy celnej w stosunku do jednego z partnerów, które musi spowodować taką samą redukcję w stosunku do innych krajów”¹¹, z którymi taka sama klauzula została podpisana. W tym okresie handel polsko-chiński był w początkowej fazie rozwoju, a wyżej wymienione porozumienia stanowiły fundament dla dalszej współpracy między oboma krajami.

W dniu 7 października 1949 roku, Polska jako drugi kraj po ZSRR, oficjalnie uznała Chińską Republikę Ludową, proklamowaną tego samego roku w dniu 1 października¹². Początkowo stosunki bilateralne nie były wiążące. Dopiero lata pięćdziesiąte XX wieku okazały się być intensywnym okresem pod względem współpracy gospodarczej, politycznej i kulturalnej Polski oraz Państwa Środka. W 1950 roku podpisana została umowa o wymianie towarowej i płatnościach¹³, a w 1951 roku wskutek podpisania porozumienia żeglugowego powstał pierwszy polsko-chiński podmiot joint venture, mianowicie Chińsko-Polskie Towarzystwo Maklerów Okrętowych – Chipolbrok¹⁴, które funkcjonuje do dziś między innymi ze swoją siedzibą w Szanghaju oraz oddziałem w Gdyni. W 1954 roku podpisana została umowa o współpracy naukowo-technicznej, co pozwoliło ośrodkom naukowo-badawczym oraz przedsiębiorstwom na bezpośrednią współpracę¹⁵. W 1958 roku podpisano pierwszą długoterminową umowę handlową¹⁶, dzięki której zrealizowano między innymi dostawę

⁹ M. Burdelski, *50 lat stosunków Polski z ChRL – rys historyczny*, „Azja-Pacyfik”, 1999, nr 2, s. 86–101.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ A. Budnikowski, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Warszawa 2006, s. 265.

¹² E. Oziewicz, *60 lat polsko-chińskich stosunków gospodarczych*, [w:] *Chiny w oczach Polaków. Księga jubileuszowa z okazji 60-lecia nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską a Chińską Republiką Ludową*, red. J. Włodarski, K. Zeidler, M. Burdelski, Gdańsk 2010, s. 573.

¹³ M. Burdelski, *50 lat stosunków...*, s. 86–101.

¹⁴ M. Burdelski, *60 lat stosunków Polski z ChRL – rys historyczny*, [w:] *Chiny w oczach Polaków. Księga jubileuszowa z okazji 60-lecia nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską a Chińską Republiką Ludową*, red. J. Włodarski, K. Zeidler, M. Burdelski, Gdańsk 2010, s. 144.

¹⁵ Oficjalna strona ambasady Chińskiej Republiki Ludowej w Polsce, *Stosunki między Chinami a Polską*, http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zb/gx/200103/t20010331_2211455.htm (dostęp: 05.02.2024).

¹⁶ E. Oziewicz, *60 lat polsko-chińskich...*, s. 573.

zaopatrzenia z Polski dla przemysłu węglowego oraz wybudowano kopalnie i cukrownie. Wymiana handlowa prowadzona była metodą clearingową. W tym okresie nie tylko stosunki gospodarcze, ale i polityczne kwitły. Wzajemne poparcie w kwestiach zmiany sfery politycznej zbliżyły głowy obu państw do siebie – Polska zyskała sojusznika w walce o suwerenność, a Chiny poparcie w odzyskaniu miejsca w Organizacji Narodów Zjednoczonych. Lata sześćdziesiąte i siedemdziesiąte były okresem ochłodzenia relacji polsko-chińskich, między innymi przez trudną sytuację związaną z konfliktem Pekin–Moskwa, co skutkowało zerwaniem niektórych wcześniej zawartych kontraktów. W 1961 roku obroty handlowe zostały obniżone ze względu na kontyngenty umowne z poprzedniego roku i w każdym kolejnym roku stopniowo się zmniejszały¹⁷. Początek rewolucji kulturalnej był przyczyną samoizolacji Chin. W 1970 roku Polska uroczyście celebrowała dwudzieste urodziny Chipolbrok, jednak kontakty z Dalekim Wschodem ociepliły się dopiero w połowie lat siedemdziesiątych, a lata osiemdziesiąte ożywiły wymianę handlową między Polską, a Chinami. Władze ChRL zdecydowały się „otworzyć na świat” i przejść na gospodarkę rynkową. Zmniejszenie się wymiany handlowej z między innymi Stanami Zjednoczonymi i Francją spowodowało poszukiwanie nowych rynków zbytu, co doprowadziło do zwiększenia obrotów z Chinami, które w drugiej połowie lat osiemdziesiątych stały się piątym największym partnerem handlowym Polski zarówno pod względem importu, jak i eksportu¹⁸. W tym także okresie miało miejsce kilka wzajemnych wizyt polityków na wysokim szczeblu, a Lech Wałęsa („Solidarność” w oczach Chińczyków była bardziej antymoskiewska, aniżeli antykomunistyczna) stał się jednym z najbardziej znanych Polaków w Chinach. Wznowiono bezpośrednie połączenie lotnicze Warszawa–Pekin, a współpraca gospodarcza zaczęła się rozwijać, osiągając wzajemne obroty handlowe na poziomie 1 miliarda USD¹⁹. Po 1989 roku stosunki polsko-chińskie ponownie się pogorszyły, tym razem jednak była to obustronna pogarda na ruchy polityczne obu państw – Polacy potępiali chińskie władze za rozlew krwi na Placu Tiananmen, a Chińczycy nieprzychylnie patrzyli na obalenie komunizmu w Polsce. Ponadto, tego samego roku powstał deficyt w bilansie handlowym przez zmniejszenie eksportu do Chin i przejście z metody clearingowej na rozliczanie wolnodewizowe. Spowodowało to spadek obrotów o 266 milionów USD w ciągu jednego roku²⁰. Lata dziewięćdziesiąte to okres, w którym stosunki handlowe i gospodarcze ponownie nabierały tempa poprzez podpisywanie

¹⁷ *Ibidem*, s. 574.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ M. Burdelski, *50 lat stosunków...*, s. 86-101.

²⁰ T. Łukaszuk, *Stosunki Polski z krajami Azji i Pacyfiku – 1989–2003*, [w:] *Azja Wschodnia na przełomie XX i XXI wieku. Stosunki międzynarodowe i gospodarcze*, red. K. Gawlikowski, M. Ławacz, Warszawa 2004, s. 255.

wielu umów. Ponownie państwa te przyznały sobie KNU, umowę o unikaniu podwójnego opodatkowania i ochronie inwestycji oraz o współpracy naukowo-technicznej²¹. Również w tej dekadzie podpisano osiem porozumień międzyrządowych oraz liczne listy intencyjne w sprawie importu do Chin z Polski, co ostatecznie nie doszło do skutku²².

W 2002 roku nastąpiło znaczne ożywienie polsko-chińskich relacji handlowych dzięki kontraktowi na eksport polskiej miedzi do Chin o wartości 400 milionów USD²³. Wejście Polski do Unii Europejskiej to historyczne wydarzenie, które otworzyło przed krajem rozległe perspektywy rozwoju. W 2004 roku, ówczesny prezydent Aleksander Kwaśniewski gościł przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej Hu Jintao²⁴. Ta wizyta zapisuje się w annałach jako pierwsza wizyta przewodniczącego ChRL w Polsce w ciągu 55-letniej historii dyplomatycznych relacji obu krajów²⁵. Podpisane zostało wtedy „Wspólne Oświadczenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej”²⁶. Oświadczenie to położyło szczególny nacisk na ekonomiczne relacje między Polską a Chinami, oddzielając się od aspektów politycznych. Polska wyraziła w ten sposób swoją gotowość w popieraniu chińskich interesów, jednocześnie nie kwestionując odmiennych poglądów Chińczyków w sprawie na przykład Tajwanu, w zamian za dostęp do chińskiego rynku²⁷. Chiny to jeden z największych partnerów handlowych Polski w Azji, a Polska pomimo stosunkowo niskiego eksportu do Chin jest największym partnerem w Europie Środkowej Państwa Środka. Pierwsza dekada XXI wieku rozpoczęła się narastającym i obecnym do dziś deficytem handlowym. Udział Chin w polskim imporcie dynamicznie wzrastał, czego nie można powiedzieć o udziale w imporcie. Już w 2009 roku Chiny zyskały miano drugiego po Niemczech rynku importowego Polski i drugiego po Turcji rynku eksportowego w Azji²⁸. Przez cały okres rozwoju gospodarczego Chin, najważniejszym czynnikiem, który wpłynął na rozwój Państwa Środka jest globalizacja. Liberalizacja przepływów kapitału i towarów oraz znoszenie

²¹ E. Oziewicz, *60 lat polsko-chińskich...*, s. 574.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*.

²⁴ G. Stec, „Tradycyjna przyjaźń polsko -chińska” czy „niezłe perspektywy”? *Stosunki polsko-chińskie od 1989 roku*, „Poliarchia” 2013, nr 1, s. 73–86.

²⁵ Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, *Wizyta oficjalna Przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej z Małżonką - oficjalny obiad*, <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2004/wizyta-oficjalna-przewodniczacego-chińskiej-republiki-ludowej-z-malzonka-oficjalny-obiad,29616,archive> (dostęp: 01.02.2024).

²⁶ Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, *Wizyta oficjalna Przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej z Małżonką*, <https://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/aktualnosci-rok-2004/wizyta-oficjalna-przewodniczacego-chińskiej-republiki-ludowej-z-malzonka,29615,archive> (dostęp: 01.02.2024).

²⁷ G. Stec, „Tradycyjna przyjaźń polsko-chińska”..., s. 73–86.

²⁸ E. Oziewicz, *60 lat polsko-chińskich...*, s. 575.

barier w dostępie do najnowszych technologii przyczyniły się do między innymi napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych i polepszeniu transferu technologii²⁹.

1.2.1. Inicjatywa 14+1

Pierwotnie inicjatywa 16+1, inaczej współpraca Chin z krajami Europy Środkowej i Wschodniej (*Central and Eastern European Countries*, CEEC), to przedsięwzięcie Ministerstwa Spraw Zagranicznych Chińskiej Republiki Ludowej, które swoją inaugurację miało w 2012 roku w Warszawie. Celem inicjatywy jest promowanie współpracy gospodarczej i handlowej, a także wymiany kulturalnej i edukacyjnej między Chinami a krajami uczestniczącymi. Obejmuje ona różne obszary, takie jak infrastruktura, energetyka, przemysł i współpraca finansowa. Pierwotnie obejmowała ona 11 państw członkowskich UE (Bułgarię, Chorwację, Czechy, Estonię, Litwę, Łotwę, Polskę, Rumunię, Słowację, Słowenię i Węgry) oraz pięć krajów spoza UE (Albanię, Bośnię i Hercegowinę, Czarnogórę, Macedonię i Serbię)³⁰. W 2019 roku podczas szczytu w chorwackim Dubrowniku, Grecja stała się pełnoprawnym członkiem inicjatywy i nazwa formatu zmieniła się na 17+1³¹. Dwa lata później, litewski parlament zdecydował się opuścić szeregi przedsięwzięcia na rzecz wzmocnienia stosunków z Tajwanem, powracając do pierwotnego formatu 16+1³². Krótco po uruchomieniu Biura Przedstawicielskiego Tajwanu na Litwie w 2021 roku, chiński rząd usunął bałtycki kraj z rejestru celnego, tym samym uniemożliwiając import z Litwy³³. W 2022 roku, po inwazji Rosji na Ukrainę, stosunki między CEEC a Chinami pogorszyły się ze względu na partnerstwo chińsko-rosyjskie, w skutku czego Łotwa oraz Estonia również zrezygnowały ze swojego udziału w formacie³⁴. Inicjatywa 14+1 swój ostatni szczyt odbyła w Pekinie w 2021 roku i nie ma przesłanek wskazujących na szybkie ożywienie formatu. Inicjatywa przedstawiona została

²⁹ *Ibidem*, s. 577.

³⁰ Oficjalna strona Cooperation between China and Central and Eastern European Countries (中国—中东欧国家合作), 中国与中东欧国家领导人会晤新闻公报, http://www.china-ceec.org/ldrh/2012hs/tpxw/201610/t20161029_6809903.htm (dostęp: 07.02.2024).

³¹ Oficjalna strona Cooperation between China and Central and Eastern European Countries (中国—中东欧国家合作), 中国—中东欧国家合作杜布罗夫尼克纲要发表 各方欢迎希腊加入, http://www.china-ceec.org/ldrh/2019dblfnk/hdxw/202112/t20211222_10474125.htm (dostęp: 07.02.2024).

³² Strona internetowa LRT, *Lithuania mulls leaving China's 17+1 forum, expanding links with Taiwan*, <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1356107/lithuania-mulls-leaving-china-s-17plus1-forum-expanding-links-with-taiwan> (dostęp: 07.02.2024).

³³ M. Kalwasiński, „Bezprecedensowy” atak Chin na Litwę, Strona internetowa Bankier.pl, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Bezprecedensowy-atak-Chin-na-Litwe-8237523.html> (dostęp: 07.02.2024).

³⁴ M. Przychodniak, *Koniec złudzeń w relacjach ChRL i państw Europy Środkowej*, „Biuletyn PISM”, 2023, nr 100, <https://pism.pl/publikacje/koniec-zludzen-w-relacjach-chrl-i-panstw-europy-srodkowej> (dostęp: 07.02.2024).

jako korzystna dla obu stron. W rzeczywistości jednak kraje Europejskie są rozczarowane dotychczasowymi owocami współpracy, a raczej ich braku – wzrost importu z Chin oznacza pogłębianie deficytu handlowego, a większość krajów wspiera Komisję Europejską w ograniczeniu uzależnienia Unii Europejskiej od Chin³⁵. Polska widzi w inicjatywie kanał komunikacji z Chinami, jednak w gruncie rzeczy jest to projekt fasadowy.

1.2.2. Nowy Jedwabny Szlak

Inicjatywa Pasa i Szlaku (*Belt and Road Initiative*, BRI), znana również jako Jeden pas, jedna droga (*One Belt One Road*, OBOR), to projekt rozwoju infrastruktury i gospodarki na dużą skalę uruchomiony przez chiński rząd w 2013 roku przez przewodniczącego ChRL Xi Jinpinga. Jej celem jest zwiększenie łączności handlowej i promowanie współpracy gospodarczej w Azji, Europie i Afryce poprzez stworzenie sieci infrastruktury obejmującej drogi, linie kolejowe, porty, obiekty energetyczne oraz rurociągi naftowe, jak i gazowe. Budowa infrastruktury ma na celu ożywienie historycznego Jedwabnego Szlaku³⁶. Inicjatywa Pasa i Szlaku składa się z dwóch głównych komponentów: Jednego Pasa, czyli lądowych połączeń między Chinami a Europą, przechodzących przez Azję Środkową i Wschodnią Europę oraz Jednej Drogi, czyli morskiego szlaku handlowego, który łączy Chiny z krajami Azji Południowo-Wschodniej, Afryką i Europą poprzez Ocean Indyjski i Morze Śródziemne³⁷. W 2015 roku do inicjatywy dołączył Cyfrowy Jedwabny Szlak (*Digital Silk Road*, DSR), który ma na celu między innymi rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej czy też branży e-commerce oraz Jedwabny Szlak Zdrowia (*Health Silk Road*, HSR), który został wprowadzony, aby poprawić współpracę w zakresie zdrowia publicznego, medycyny oraz badań naukowych. Pod hasłem DSR kryje się jednak drugie dno, nie tylko ze względu na rozpowszechnianie tzw. technologicznego autorytaryzmu, ale również zdaniem Stanów Zjednoczonych pojawia się obawa o sprzedaż technologii 5G w celach szpiegowskich³⁸.

³⁵ M. Przychodniak, *Koniec złudzeń w relacjach ChRL...*, (dostęp: 07.02.2024).

³⁶ Annie X. Li, *Challenges and Opportunities of Chinese International Arbitral Institutions and Courts in a New Era of Cross-Border Dispute Resolution*, „Boston University International Law Journal”, 2020, t. 38, s. 352–393.

³⁷ Oficjalna strona 中国一带一路网 (Belt and Road Portal), 国家发展改革委关于印发《西部陆海新通道总体规划》的通知, <https://www.yidaiyilu.gov.cn/p/100127.html> (dostęp: 07.02.2024).

³⁸ D. Wnukowski, *Chiński Cyfrowy Jedwabny Szlak – znaczenie gospodarcze i polityczne*, „Biuletyn PISM”, 2020, nr 229, https://www.pism.pl/publikacje/Chinski_Cyfrowy_Jedwabny_Szlak___znaczenie_gospodarcze_i_polityczne (dostęp: 07.02.2024).

W 2016 roku pierwszy pociąg towarowy „China Railway Express” z Chin wjechał na terminal PKP Cargo w Warszawie, tym samym reprezentując początek Nowego Jedwabnego Szlaku w praktyce³⁹. W 2020 roku pierwszy pociąg towarowy z Chin wjechał do Polski poprzez szerokotorową linię kolejową. Pociąg ten wyruszył z dawnej stolicy Jedwabnego Szlaku, Xi’an, do Sławkowa⁴⁰.

1.3. Wydarzenia ostatnich pięciu lat

Światowa Organizacja Zdrowia (*World Health Organization*, WHO) po raz pierwszy uzyskała informacje o chorobie zakaźnej COVID-19 w grudniu 2019 roku⁴¹. Pandemia miała wpływ na gospodarkę całego świata. Pogorszyła sytuację finansów publicznych wielu państw, co przyczyniło się do renegocjacji umów⁴², jednak w przypadku Polski i Chin, pandemia w handlu towarowym okazała się nie być przeszkodą, a wręcz przeciwnie. Chiny, będące jednym z największych producentów sprzętu medycznego, stały się kluczowym partnerem dla Polski w dostarczaniu masek, czy też respiratorów. W ramach międzynarodowej solidarności, Chiny także wysłały do Polski kilka transportów z pomocą medyczną, taką jak testy wykrywające koronawirusa⁴³. Polski eksport do Chin również nie wykazał tendencji spadkowej, ze względu na rodzaj eksportowanych towarów, na który pandemia nie miała wpływu.

Inwazja Rosji na Ukrainę miała miejsce 24 lutego 2024 roku. Mimo narastającego napięcia między Polską a Chinami długo przed wybuchem konfliktu w Ukrainie ze względu na amerykańsko-chińską rywalizację, wydarzenie to odbiło swoje piętno na polsko-chińskich relacjach handlowych. Problemy związane z niebezpiecznym transportem towarów przez Rosję i Białoruś miały szczególny wpływ na firmy zlokalizowane na Podlasiu. Z uwagi na utrudnienia w komunikacji kolejowej, firmy te zmuszone były przenieść centra logistyczne na Pomorze

³⁹ Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, *Pierwszy pociąg „China Railway Express” w Polsce*, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/pierwszy-pociag-china-railway-express-w-polsce,248> (dostęp: 01.02.2024).

⁴⁰ Oficjalna strona Ministerstwa Rozwoju i Technologii, *Pierwszy pociąg z Chin, który wjechał do Polski szerokim torem LHS bez przeładunku na granicy*, <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/pierwszy-pociag-z-chin-ktory-wjechał-do-polski-szerokim-torem-lhs-bez-przeładunku-na-granicy> (dostęp: 01.02.2024).

⁴¹ Oficjalna strona WHO, *Coronavirus disease (COVID-19)*, <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19> (dostęp: 02.03.2023)

⁴² D. Wnukowski, *Chiński Cyfrowy Jedwabny Szlak...*, (dostęp: 07.02.2024).

⁴³ Strona internetowa Rzeczypospolita, *Chiny oferują Polsce pomoc w walce z koronawirusem*, <https://www.rp.pl/ochrona-zdrowia/art828641-chiny-oferuja-polsce-pomoc-w-walce-z-koronawirusem> (dostęp: 07.03.2024).

i skorzystać z morskich szlaków transportowych. Nowa, bezpieczniejsza dla transportowanego towaru trasa lądowa prowadzi bezpośrednio przez Turcję po Niemcy, z pominięciem dotychczasowego punktu logistycznego w Polsce, co jest ogromnym ciosem dla polskiej branży logistycznej⁴⁴. Dopiero kryzys na Morzu Czerwonym spowodowany atakami Huti na statki handlowe ożywił Nowy Jedwabny Szlak i port przeładunkowy w Małaszewiczach na granicy z Białorusią. W październiku 2023 roku odbyło się trzecie forum Pasa i Szlaku w Pekinie, w którym uczestniczył między innymi prezydent Rosji Władimir Putin⁴⁵. Wizyta Putina w Chinach miała wymiar symboliczny. Trwające trzy godziny spotkanie z Xi Jinpingiem miało podkreślić bliskość relacji oraz wspólne cele strategiczne obu Państw, między innymi Euroazjatycką Unią Gospodarczą. Jednocześnie, Xi unikał jednoznacznych deklaracji dotyczących wsparcia w kontekście wojny w Ukrainie, co wskazuje na ostrożne podejście Chin do bezpośredniego zaangażowania się w konflikt. Mimo to, przychylność Chin względem Rosji jest piętnowana przez część krajów Europy do tego stopnia, że wycofują się z bezpośredniej współpracy⁴⁶, a Polska jest jednym z czołowych państw wspierających Ukrainę.

⁴⁴ Strona internetowa Sealand Group, *Nowy Szlak Jedwabny – czyli dlaczego Polska została pominięta*, <https://www.sealand.com.pl/pl/baza-wiedzy/nowy-szlak-jedwabny> (dostęp: 10.04.2024).

⁴⁵ Oficjalna strona Rady Państwa ChRL (中华人民共和国中央人民政府), 第三届“一带一路”国际合作高峰论坛主席声明 (全文), https://www.gov.cn/yaowen/liebiao/202310/content_6910132.htm (dostęp: 10.04.2024).

⁴⁶ M. Przychodniak, *Zmiany w chińskiej inicjatywie Pasa i Szlaku*, „Biuletyn PISM”, 2023, nr 157, <https://www.pism.pl/publikacje/zmiany-w-chinskiej-inicjatywie-pasa-i-szlaku> (dostęp: 07.02.2024).

Rozdział II: Handel pomiędzy Polską a Chinami

2.1. Obroty towarowe

Według wstępnych danych z 2023 roku, Chiny utrzymują się jako drugi co do wielkości kierunek importu towarów dla Polski, podczas gdy zajmują dopiero dwudzieste drugie miejsce pod względem kierunku eksportu towarów z Polski⁴⁷. Jednym z ważnych czynników, o których nie można zapomnieć w kwestii importu towarów z Chin są ataki Huti na statki handlowe na Morzu Czerwonym i Zatoce Adeńskiej. Ruch Huti wyraził wsparcie dla Palestyny w konflikcie z Izraelem, przez co atakują wszystkie statki, nie tylko te pływające pod Izraelską banderą, ale też wszystkie, które transportują cokolwiek do Izraela – co nie jest weryfikowane, przez co atakowane są różne bandery, także Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii. Ataki te zaburzyły międzynarodowy transport, gdyż przez Morze Czerwone przepływa 12% światowej wymiany handlowej⁴⁸. Kontrahenci zaczęli bać się o swój towar, a armatorzy zaczęli rezygnować z transportu przez Kanał Sueski i wybierać bezpieczniejszą, ale także dłuższą trasę przez Przylądek Dobrej Nadziei w Republice Południowej Afryki. Opłynięcie Afryki to nie tylko wydłużenie czasu dostawy o około 10 dni, ale także spadek wydajności i większe koszty, z powodu większej ilości spalanej paliwa, co znacznie wpłynęło na cenę transportu pojedynczego kontenera⁴⁹. Tym samym, jest to powodem wzrostu cen podstawowych produktów, a ponadto same ataki Huti zagrażają ciągłości dostaw.

Bazując na danych z rysunku 1, w 2016 roku polski eksport do Chin wyniósł 1,9 miliarda USD, podczas gdy import sięgnął 24 miliardów USD. W kolejnych latach obserwowano stały wzrost wartości eksportu i importu. W 2017 roku eksport do Chin wzrósł do 2,3 miliarda USD, a import do 27,2 miliardów USD. W roku 2018 obie wartości znacząco się zwiększyły, osiągając odpowiednio 2,5 miliarda USD i 31,3 miliarda USD. Polski eksport stopniowo się zwiększał – w 2016 roku wzrost rok do roku wyniósł aż 21%, a w 2019 roku

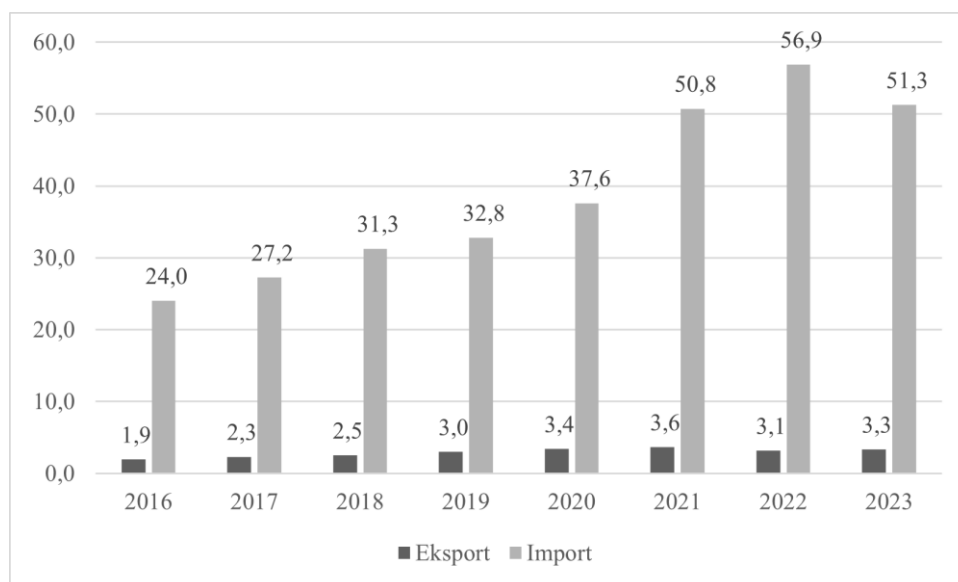
⁴⁷ Strona internetowa GUS, *Wymiana międzynarodowa*, Dziedziny Bazy Wiedzy, <https://dbw.stat.gov.pl/dashboard/117> (dostęp: 06.05.2024).

⁴⁸ Strona internetowa PortalMorski.pl, *Komunikat MSZ ws. ataków Houti i żeglugi na Morzu Czerwonym*, <https://www.portalmorski.pl/bezpieczenstwo/55143-komunikat-msz-ws-atakow-houti-i-zeglugi-na-morzu-czerwonym> (dostęp: 03.03.2024).

⁴⁹ Strona internetowa Gospodarkamorska.pl, *Kto zyskuje, a kto traci na atakach Huti na Morzu Czerwonym? Milionowe koszty opływania Przylądka Dobrej Nadziei*, <https://www.gospodarkamorska.pl/kto-zyskuje-a-kto-traci-na-atakach-huti-na-morzu-czerwonym-milionowe-koszty-oplywania-przyladka-dobrej-nadziei-75999> (dostęp: 03.03.2024).

20%. Rok 2019 przyniósł dalszy wzrost, gdzie eksport do Chin wyniósł 3 miliardy USD, a import do Polski osiągnął wartość 32,8 miliarda USD. Kolejne dwa lata, 2020 i 2021, były szczególnie dynamiczne pod względem importu. W 2020 roku eksport do Chin wzrósł do 3,4 miliarda USD, a import osiągnął rekordowe 37,6 miliarda USD. W 2021 roku eksport wzrósł do 3,6 miliarda USD, podczas gdy import do Polski skoczył do aż 50,8 miliarda USD, czyli nastąpił wzrost o ponad 35,1% rok do roku. Według danych Światowej Organizacji Handlu (*World Trade Organization*, WTO) pandemia okazała się korzystna dla chińskiego eksportu ze względu na zwiększenie popytu na między innymi środki ochrony osobistej czy też sprzętu medycznego, czyli towarów, w których Chiny miały już umocnioną pozycję światowego eksportera⁵⁰. Ponadto, popyt na urządzenia elektroniczne również się zwiększył przez wprowadzone obostrzenia, które sprawiły, że ludzie przez większość swojego czasu byli zamknięci w domach.

W 2022 roku, zanotowano zmniejszenie wartości eksportu z Polski do Chin do wysokości 3,1 miliarda USD, co oznaczało spadek o 13,9% rok do roku. Tego samego roku import sięgnął 56,9 miliarda USD, wyznaczając nowy rekord. W 2023 roku wartość eksportu nieco się poprawiła, gdyż wyniosła 3,3 miliarda USD, co oznacza 6,5% wzrost rok do roku. Natomiast import spadł do 51,3 miliarda USD, zatem jest to spadek o 9,8% rok do roku.

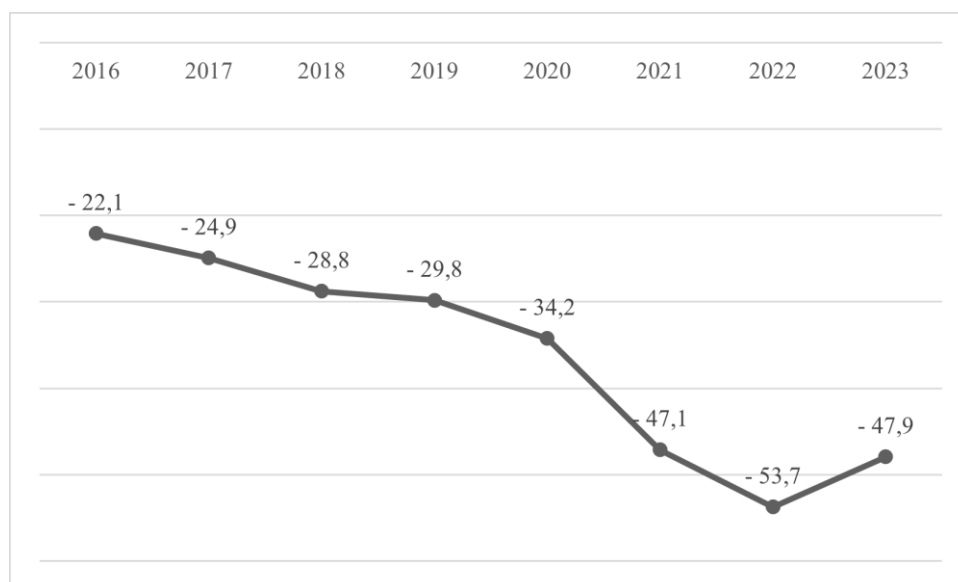

Rysunek 1. Polski eksport i import z/do Chin (w mld USD) w latach 2016–2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Strona internetowa GUS, *Handel Zagraniczny*, SWAiD, <http://swaid.stat.gov.pl/SitePagesDBW/HandelZagraniczny.aspx> (dostęp: 07.03.2024)

⁵⁰ W. Mroczek, *Pandemia umocniła Chiny*, „Obserwator Finansowy”, 27.05.2021, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/trendy-gospodarcze/pandemia-umocnila-chiny/> (dostęp: 10.04.2024).

Bilans handlowy Polski z Chinami (widoczny na rysunku 2) utrzymuje się na ujemnym poziomie od wielu lat. Oznacza to, że wartość importowanych towarów z Chin przewyższa wartość eksportowanych towarów. We wszystkich analizowanych latach między Polską a Chinami zaobserwować można wartości ujemne. Od 2016 do 2020 roku saldo handlowe pogarszało się z roku na rok w miarę równym (choć relatywnie szybkim) tempie, na przykład w 2020 nastąpiła z deficytu 29,8 miliardów USD do 34,2 miliardów USD – jest to wzrost o 14,8% rok do roku. W 2021 roku wzrost deficytu rok do roku wyniósł aż 37,7%, czyli w porównaniu z poprzednimi latami jest to diametralna różnica. W 2022 roku wzrost wyniósł 14% rok do roku. Podobnie jak na poprzednio analizowanym rysunku, w 2023 import z Chin zmalał, zatem również bilans w tym roku nieco się poprawił, gdyż zauważalny był spadek deficytu o 10,8% rok do roku. Na podstawie rysunku 1 oraz rysunku 2 nasuwa się wniosek, iż pandemia COVID-19 nie miała większego wpływu na polski import, jak i eksport. Pierwsze zmiany zauważalne są dopiero w 2022 roku w eksporcie, który częściowo poprawił się w następnym roku. W 2023 roku natomiast wskutek zmniejszonego importu z Chin poprawił się polski bilans handlowy, czego potencjalnym powodem mogą być nie tylko trudnienia w transporcie, ale również przychylność Chin wobec Rosji, co popsło relacje Państwa Środka z krajami Unii Europejskiej.

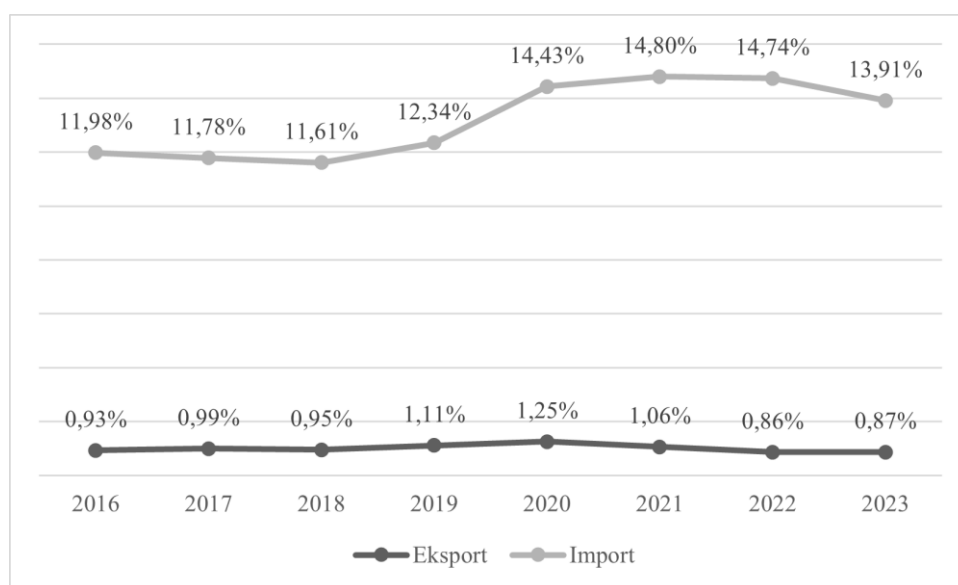

Rysunek 2. Bilans handlowy Polski z Chinami (w mld USD) w latach 2016–2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Strona internetowa GUS, *Handel Zagraniczny*, SWAiD,

<http://swaid.stat.gov.pl/SitePagesDBW/HandelZagraniczny.aspx> (dostęp: 07.03.2024)

Udział Chin w polskim eksporcie (rysunek 3), przyjmuje o wiele niższe wartości od importu. Przez większość badanego okresu udział Chin w polskim eksporcie nie przekroczył nawet 1%, poza okresem od 2019 do 2021 roku. W 2020 roku udział ten wyniósł rekordową wartość 1,25%, jednak w następnych latach malał, wynosząc zaledwie 0,87% w 2023 roku. Z uwagi na widoczną tendencję spadkową nie można odrzucić wpływu pandemii COVID-19 na polski eksport do Chin. Podobnie w przypadku konfliktu w Ukrainie, mimo zaledwie 0,01% różnicy między 2022, a 2023 rokiem, nie można odrzucić braku wpływu na udział Chin w polskim eksporcie. O wiele większe zmiany nastąpiły, jeśli chodzi o udział Chin w polskim imporcie. Pomimo tendencji rosnącej w wartości eksportu z Chin w latach 2016–2018, udział Chin w polskim imporcie malał. Dopiero od 2019 roku Chiny zaczęły zyskiwać swoją pozycję jako jeden z kluczowych partnerów handlowych Polski, rekordowy udział w wysokości 14,80% zdobywając w 2021 roku. W następnych latach udział ten zaczął maleć, w 2023 roku sięgając 13,91%. Na podstawie tych danych możemy również stwierdzić brak wpływu (lub pozytywny wpływ) pandemii COVID-19 na udział Chin w polskim imporcie, natomiast konflikt w Ukrainie już może być wzięty pod uwagę, jako jedna z potencjalnych przyczyn obniżenia tego udziału.

Rysunek 3. Udział Chin w polskim eksporcie i imporcie towarów w latach 2016–2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Strona internetowa GUS, *Handel Zagraniczny*, SWAiD, <http://swaid.stat.gov.pl/SitePagesDBW/HandelZagraniczny.aspx> (dostęp: 07.03.2024)

W tabeli 1 przedstawiono trzy grupy towarów, które były eksportowane z Polski do Chin o największej wartości. Na pierwszym miejscu znajdują się urządzenia mechaniczne, sprzęt elektryczny oraz ich części, z czego w samym 2023 roku najwięcej towarów

eksportowanych zostało z kategorii reaktory jądrowe, kotły, maszyny w wysokości ponad 670 milionów USD. Od 2016 do 2020 można zauważyć wzrost, gdzie w 2020 roku był on największy, gdyż aż o niecałe 290 milionów USD. W 2021 roku wystąpił spadek o 5,3%, a przez następne dwa lata eksport powoli wzrastał. Kolejnym towarem eksportowanym do Chin o dużej wartości są metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych, z czego w 2023 roku prawie 689 milionów USD to miedź i artykuły z miedzi. W przypadku metali zauważalna jest fluktuacja, gdyż z roku na rok pojawiają się i spadki, i wzrosty, jednak kwoty te nie są od siebie diametralnie różne. Może być to związane z wahaniami cen tych metali na rynkach światowych, a w szczególności miedzi. Trzecim towarem są produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych, czyli artykuły takie jak medykamenty, chemikalia, olejek eteryczne, nawozy czy nawet materiały wybuchowe. Produkty farmaceutyczne z tej kategorii są towarami o największej wartości eksportu, gdyż w 2023 roku wyniosły ponad 83 miliony USD, w porównaniu ze środkami chemicznymi różnymi (takimi jak grafit, środki wykańczalnicze, rozpuszczalniki) wynoszącymi ponad 31 milionów USD oraz chemikaliami nieorganicznymi (chlor, siarka, węgiel, metale alkaliczne), wynoszącymi ponad 27 milionów USD. Przez prawie cały badany okres, bo od 2016 do 2022 roku, widoczny jest wzrost, z wyjątkiem 2018 roku, kiedy to zauważalny był spadek o 19 milionów USD, jednak w następnym roku wzrost ten zrekompensował spadek eksportu roku poprzedniego. W 2023 roku zaobserwować można spadek o 8,7% rok do roku. W zestawieniu w tabeli 1 jedynie w eksporcie produktów przemysłu chemicznego można potencjalnie winić konflikt w Ukrainie o bycie powodem spadku eksportu w 2023 roku, gdyż eksport maszyn i urządzeń mechanicznych wykazywał wzrost, a eksport metali nieszlachetnych już w poprzednich latach wykazywał tendencje do wahań.

Tabela 1. Trzy grupy towarów o największym udziale w eksporcie z Polski do Chin (w mln USD) w latach 2016–2023

Towary eksportowe	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów	583,3	611,8	737,3	892,7	1179,9	1117,9	1164,9	1184,0
Metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych	493,2	717,6	668,8	766,4	688,5	1008,1	685,6	801,2
Produkty przemysłu chemicznego lub przemysłów pokrewnych	105,5	110,6	91,6	117,6	137,9	187,9	239,1	218,2

Głównym towarem, który jest importowany do Polski są urządzenia mechaniczne, sprzęt elektryczny oraz ich części. W 2023 roku do Polski dotarł sprzęt o wartości ponad 27 miliardów USD, z czego niecałe 18 miliardów USD to sprzęt elektryczny taki jak sprzęt audiowizualny, sprzęt AGD, czy też akumulatory, a pozostałe 9 miliardów USD to między innymi silniki spalinowe, kotły centralnego ogrzewania, klimatyzatory, piece oraz ich części. Przez cały badany okres wartość importowanego z Chin towaru wzrastała, z największym przeskokiem zauważalnym w 2021 roku, kiedy wzrost wyniósł 36,2% rok do roku. Porównując do pozostałych towarów w tabeli 2, są to jedyne towary, które utrzymywały wzrost przez cały badany okres, czego powodem może być przodowanie Chin w eksporcie urządzeń elektronicznych takich jak telefony komórkowe, komputery czy ekrany, które szczególnie w pandemii jak i po stały się nieodłączną częścią codziennego życia. Aparatura medyczna jest w odrębnej kategorii towarów, która od 2016 do 2021 roku podobnie miała tendencję wzrostową. Szczególnie w 2019 roku wartość importowanych towarów z tej kategorii wynosiła ponad 220 milionów USD, co daje 21,7% wzrost rok do roku. Następne lata przyniosły kolejno wzrost o ponad 80 milionów USD i ponad 377 milionów USD, co w 2021 roku oznaczało rekordową jak do tej pory wartość importu aparatury (nie tylko medycznej lub chirurgicznej, ale także fotograficznej, optycznej, pomiarowej i tym podobnym) z Chin w wysokości ponad 1,7 miliarda USD. W 2022 roku nastąpił spadek o 283 miliony USD, a w następnym roku nastąpił ponowny wzrost o zaledwie niecałe 31 milionów USD⁵¹. Drugim w kolejności importowanym towarem z Chin są materiały i artykuły włókiennicze, z czego w 2023 roku odzież i artykuły odzieżowe wynosiły ponad 3,1 miliarda USD. Od 2016 do 2018 roku zauważalny jest równomierny wzrost, dopiero w 2019 roku wzrost ten porównywalnie do poprzednich lat był niższy, gdyż o niecałe 30 milionów USD. W 2020 roku wartość importowanych artykułów włókienniczych wzrosła o 25,7% rok do roku. Ze względu na pandemię wzrosło zapotrzebowanie na artykuły jednorazowego użytku, nie tylko maseczki, ale także na przykład fartuchy jednorazowego użytku, używane w szpitalach. W następnych latach jednak wartość ta rosła, aż do 2023 roku, kiedy to odnotować można spadek 16% rok do roku. Jednym z potencjalnych powodów takiego spadku może być konkurencja dla Chin ze strony innych państw azjatyckich, które ze względu na niższe koszty produkcji (a w szczególności

⁵¹ Strona internetowa GUS, *Handel Zagraniczny*, SWAiD, <http://swaid.stat.gov.pl/SitePagesDBW/HandelZagraniczny.aspx> (dostęp: 07.03.2024).

płace) zwiększyły produkcję i eksport tekstyliów. Trzecim z towarów sprowadzanych z Chin największej wartości były artykuły przemysłowe różne, czyli innymi słowy meble, zabawki, artykuły piśmiennicze, czy też gospodarstwa domowego. W 2023 roku import mebli wyniósł ponad 1,8 miliarda USD, podczas gdy zabawek niecałe 1,7 miliarda USD. Reszta importu w tej kategorii w wysokości ponad 330 milionów USD to pozostałe artykuły przemysłowe. Od 2016 do 2018 roku zauważalny był wzrost importu, dopiero w 2019 roku nastąpił spadek o niecałe 3,4%. Następne dwa lata przyniosły ponowny wzrost, a po 2022 roku stopniowo ponownie import malał.

Tabela 2. Trzy grupy towarów o największym udziale w eksporcie z Chin do Polski (w mln USD) w latach 2016–2023

Towary importowe	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; ich części; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych artykułów	12909,4	13920,6	15734,7	16591,6	19906,2	26778,7	29248,0	27071,2
Materiały i artykuły włókiennicze	2700,2	3060,2	3432,4	3461,3	4350,4	4787,0	5231,9	4395,8
Artykuły przemysłowe różne	2085,2	2873,8	3151,4	3045,7	3335,4	4814,7	4362,5	3865,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Strona internetowa GUS, *Handel Zagraniczny*, SWAiD, <http://swaid.stat.gov.pl/SitePagesDBW/HandelZagraniczny.aspx> (dostęp: 07.03.2024)

We wszystkich trzech najważniejszych kategoriach towarów importowanych z Chin do Polski widać spadek w roku 2023, na który mogło mieć wpływ spowolnienie gospodarcze i napięcia polityczne wywołane przez wojnę Rosyjsko-Ukraińską. Jeśli zaś chodzi o wpływ pandemii COVID-19 nie wpłynął on negatywnie na eksport w tych głównych kategoriach, nie jest natomiast wykluczone, że przyczynił się do wzrostu importu z Chin do Polski w niektórych grupach towarów.

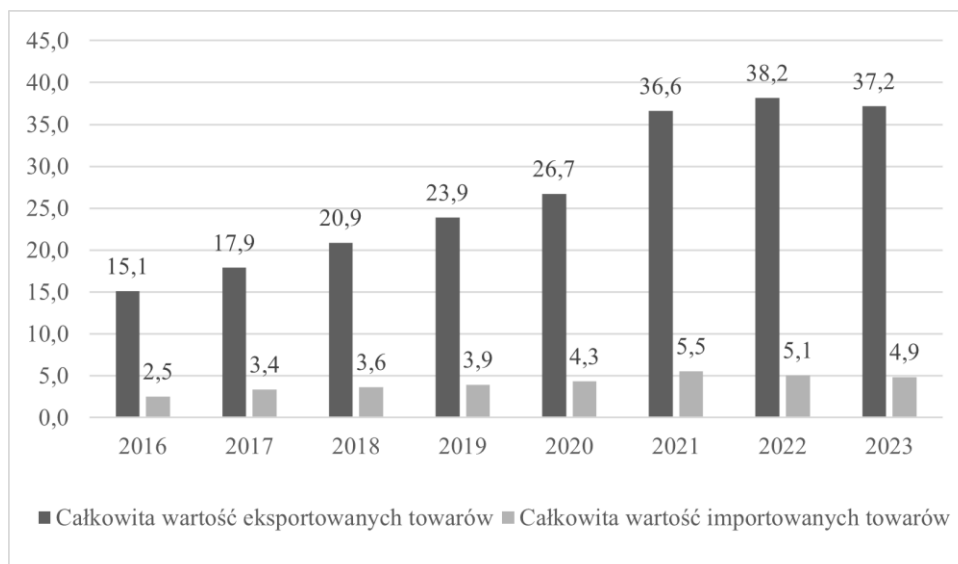
Nieco inne dane dotyczące importu i eksportu w relacjach handlowych Polski i Chin pokazują chińskie statystyki. Według nich całkowita wartość chińskiego eksportu do Polski w 2019 roku w porównaniu z tym samym okresem w 2018 roku wzrosła o 14,4%, a całkowita wartość chińskiego importu z Polski wzrosła o 8,1%, co obliczono na podstawie danych zaprezentowanych na rysunku 4. W 2020 roku całkowita wartość chińskiego eksportu do Polski wyniosła ponad 26,7 miliardów USD, co w porównaniu z tym samym okresem w 2019 roku oznacza wzrost o niecałe 12% rok do roku. Całkowita wartość chińskiego importu z Polski

w 2020 roku wyniosła ponad 4,3 miliardów USD, co w porównaniu z tym samym okresem w 2019 roku oznacza wzrost o ponad 400 milionów USD, innymi słowy wzrost o 9,6%. Był to najmniejszy wzrost chińskiego eksportu do Polski na przestrzeni poprzednich trzech lat. J. Hansen et al. poprzez wyniki swojej analizy sugerują zmniejszenie miesięcznego chińskiego eksportu do krajów, które wprowadziły bardziej rygorystyczne obostrzenia. Ich odkrycie podkreśla, że pandemia wpłynęła na przepływy handlowe nie tylko poprzez zmiany w zagregowanej produkcji, ale także poprzez udział w handlu bilateralnym, który nie jest wyjaśniony za pomocą dostępnych statystyk dla poszczególnych krajów⁵². Wspomniany efekt okazał się znaczący, jednak niewielki, ponieważ zanika po krótkim czasie, co widać po danych w następnym roku.

Według tych samych, chińskich danych w 2021 roku całkowita wartość chińskiego eksportu do Polski wyniosła niecałe 36,6 miliardów USD, co w porównaniu z tym samym okresem w 2020 roku oznacza wzrost o prawie 9,9 miliardów USD, innymi słowy wzrost o 36,9% rok do roku. Całkowita wartość chińskiego importu z Polski wyniosła ponad 5,5 miliardów USD, co w porównaniu z tym samym okresem w 2020 roku oznacza wzrost o ponad 1,2 miliardów USD, innymi słowy wzrost o 28,3%. W 2023 roku całkowita wartość chińskiego eksportu do Polski wyniosła ponad 37 miliardów USD, co oznacza spadek o prawie 1 miliard USD w porównaniu z tym samym okresem w 2022 roku, innymi słowy spadek o 2,6% rok do roku. Natomiast całkowita wartość chińskiego importu z Polski wyniosła niecałe 4,9 miliardów USD, co oznacza spadek o ponad 200 milionów USD w porównaniu z tym samym okresem w 2022 roku, innymi słowy spadek o 3,9% rok do roku⁵³.

⁵² J. Hansen, A. Kamaliev, H.J. Schmerer, *The COVID-19 Pandemic and Chinese Trade Relations*, „Open Economies Review”, 2023, vol. 34, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11079-022-09692-4> (dostęp: 02.03.2024).

⁵³ Strona internetowa 华经产业研究院 (Huaqing Industry Research Institute), 2023 年中国与波兰双边贸易额与贸易差额统计, <https://www.huaon.com/channel/tradedata/959661.html> (dostęp: 07.03.2024).

Rysunek 4. Całkowita wartość chińskiego importu i eksportu towarów z/do Polski (w mld USD) w latach 2016–2023

Źródło: Strona internetowa 华经产业研究院 (Huaqing Industry Research Institute), 2023 年中国与波兰双边贸易额与贸易差额统计, <https://www.huaon.com/channel/tradedata/959661.html> (dostęp: 07.03.2024)

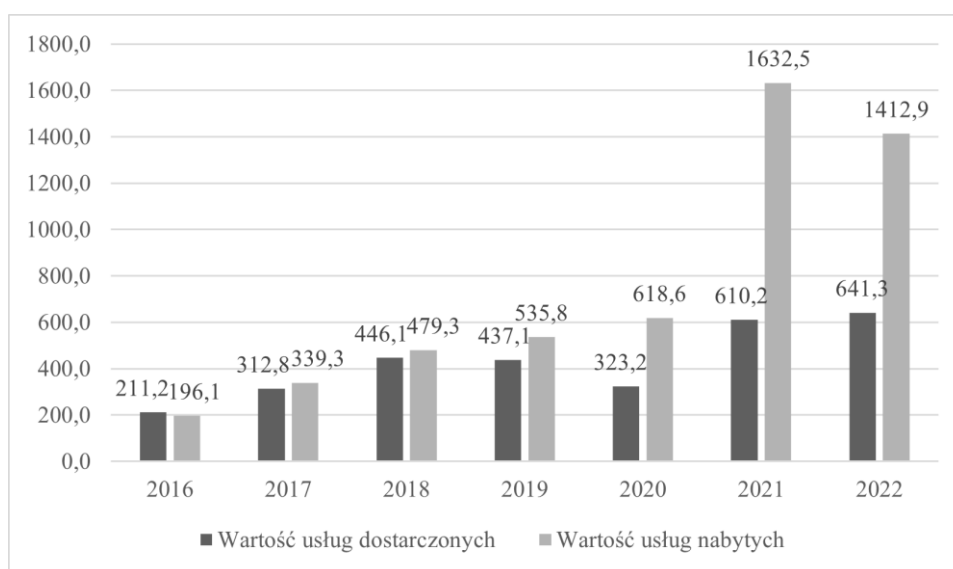
Różnice w wartościach obrotów towarowych między Polską a Chinami prawdopodobnie wynikają z różnic w metodologii pozyskiwania danych, jednakże wskazują na te same tendencje. W okresie analizowanym obroty towarowe Chin wzrosły, osiągając nawet poziom do 38,2 miliardów USD, podczas gdy w przypadku Polski obserwowana była stagnacja.

2.2. Obroty usługowe

Z importem lub eksportem usług spotkać można się na przykład poprzez korzystanie z usług reklamowych, informatycznych, transportowych, podróży zagranicznych, czy zakup licencji i innych wartości niematerialnych. Ważne jest jednak, że w tej sytuacji, podatnikiem jest usługobiorca. Zatem przykładowo, import – inaczej usługa nabyta z Chin do Polski – oznacza, że polski kontrahent zlecił chińskiemu przedsiębiorcy zajmującemu się tworzeniem stron internetowych z siedzibą w Chinach wykonanie strony internetowej. Analogicznie eksportem usług jest zlecenie przez chińskiego kontrahenta polskiemu przedsiębiorstwu usługi do wykonania.

Bazując na rysunku 5 można zauważyć, że od 2016 do 2018 roku wartość eksportowanych do Chin usług stabilnie wzrastała, ze wzrostem rok do roku w 2017 roku wynoszącym 48,1%, a w 2018 roku wynoszącym 42,6%. Dwa kolejne lata zaburzyły dotychczasową proporcję z 2% spadkiem rok do roku w 2019 roku, a w 2020 roku – ze

spadkiem 26% rok do roku. Według danych rocznych NBP odnoszących się do międzynarodowego handlu usługami powodem takiego spadku była pandemia COVID-19, która bardziej wpłynęła na handel usługami, niż towarami, co pokrywa się z dotychczas przedstawionymi danymi. Według tych samych statystyk przygotowanych przez NBP największy spadek eksportu dotyczył podróży zagranicznych, na które obostrzenia ograniczające poruszanie się miały bezpośredni wpływ⁵⁴. W 2021 roku wartość usług dostarczonych doświadczyła wzrost o prawie 88,8% rok do roku, a w 2022 roku o 5,1%. Niestety, dane na 2023 rok nie są dostępne, więc stwierdzenie czy konflikt w Ukrainie mógł mieć wpływ na obroty usługami jest niemożliwe. Wartość usług nabytych w porównaniu do dostarczonych cieszyła się dość równomiernym wzrostem w latach 2016–2020, a w 2021 roku wzrost wyniósł aż 163,9% rok do roku, co według danych rocznych międzynarodowego handlu usługami NBP z 2021 roku jest zasługą usług transportowych pochodzących z Chin, a mianowicie towarowego transportu morskiego⁵⁵. W następnym roku zauważalny był spadek o 13,5% rok do roku. Niestety, podobnie jak w przypadku eksportu usług nie można stwierdzić potencjalnego wpływu konfliktu w Ukrainie na handel usługami ze względu na brak danych z 2023 roku.

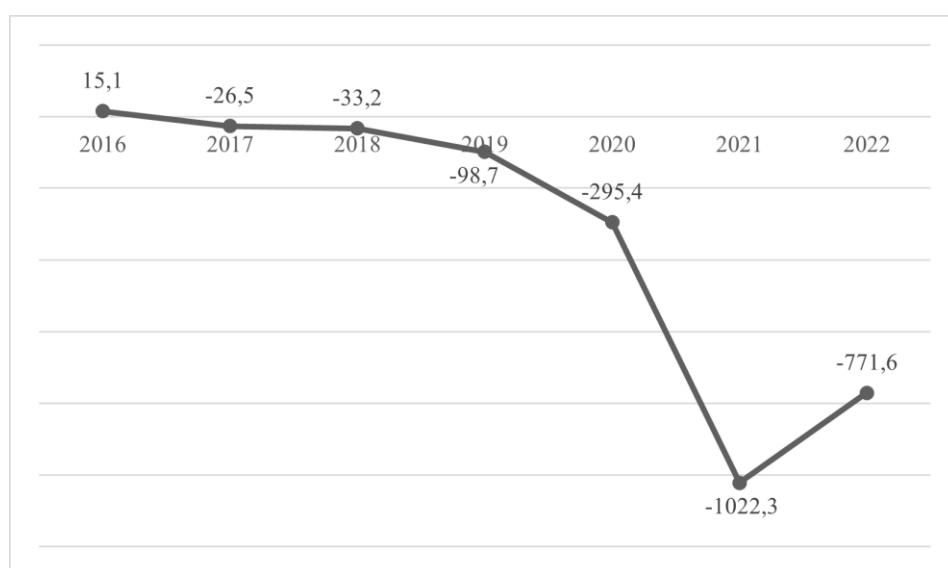
Rysunek 5. Wartość usług dostarczonych i nabytych z/do Chin przez Polskę (w mln USD) w latach 2016–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Strona internetowa GUS, *Wymiana międzynarodowa*, Dziedziny Bazy Wiedzy, <https://dbw.stat.gov.pl/pl/baza-danych> (dostęp: 06.05.2024)

⁵⁴ Strona internetowa Narodowego Banku Polskiego, *Międzynarodowy handel usługami Polski w 2020 roku*, <https://nbp.pl/statystyka-i-sprawozdawczosc/statystyka-bilansu-platniczego/miedzynarodowy-handel-uslugami/> (dostęp: 03.03.2024).

⁵⁵ Strona internetowa Narodowego Banku Polskiego, *Międzynarodowy handel usługami Polski w 2021 roku*, <https://nbp.pl/statystyka-i-sprawozdawczosc/statystyka-bilansu-platniczego/miedzynarodowy-handel-uslugami/> (dostęp: 03.03.2024).

Saldo obrotów usługowych jedynie w pierwszym roku badanego okresu nie było deficytowe, co ma swoje przełożenie na rysunku 5, gdyż tylko wtedy wartość eksportowanych usług przewyższała wartość importowanych. Przez następne lata deficyt stopniowo się zwiększał, ze wzrostem o prawie 199,3% rok do roku. Wtedy ze względu na pandemię COVID-19 eksport usług zmalał do tego stopnia, że wartość importu przewyższała go o niemalże dwukrotność. W 2021 roku z racji, że wartość importu diametralnie się zwiększyła, również i ucierpiało na tym saldo, gdyż zauważalny spadek wyniósł 246% rok do roku. Deficyt zmalał w 2022 roku o 24,5% rok do roku.

Rysunek 6. Saldo obrotów usługowych Polski z Chinami (w mln USD) w latach 2016–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Strona internetowa GUS, *Wymiana międzynarodowa*, Dziedzinowe Bazy Wiedzy, <https://dbw.stat.gov.pl/pl/baza-danych> (dostęp: 06.05.2024)

Pandemia COVID-19 najprawdopodobniej miała znaczący wpływ na eksport i import usług. Do 2019 roku deficyt nie przekraczał 100 milionów USD, co w porównaniu do obrotów towarowych było dobrym wynikiem. Po pandemii niestety, pomimo poprawy salda w 2022 roku, deficyt dalej pozostaje na relatywnie wysokim poziomie.

Rozdział III: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

3.1. Przepływy

Znajdująca się w sercu Europy Polska dalej ma wiele do zaoferowania zagranicznym inwestorom. Lokalizacja, stale rozwijająca się gospodarka, relatywnie tania, ale dobrze wykształcona siła robocza. Polski rząd założył Polską Agencję Inwestycji i Handlu, której celem jest zwiększenie napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski, jak i też powstały Specjalne Strefy Ekonomiczne, które wspierają rozwój inwestycji w konkretnych regionach kraju⁵⁶. Poniższe dane dotyczące bezpośrednich inwestycji zagranicznych pochodzą z oficjalnej strony Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (*Organisation for Economic Co-operation and Development*, OECD). Na wstępie również warto zaznaczyć skąd mogą brać się wartości ujemne w poniższych danych. OECD tłumaczy, że wartości te mogą wskazywać na zbycie aktywów lub wywiązanie się z zobowiązań. W przypadku kapitału własnego inwestor może sprzedać całość lub część posiadanych udziałów w przedsiębiorstwie lub przedsiębiorstwo może odkupić swoje udziały od inwestora, zmniejszając w ten sposób lub eliminując związane z nim zobowiązania. Również może to wynikać z udzielenia lub umorzenia pożyczek między przedsiębiorstwami. Reinwestowanie także może być przyczyną ujemnego wyniku przedsiębiorstwa w danym roku i występuje to w momencie, w którym zyski wskazują, że w badanym okresie dywidendy wypłacone przez przedsiębiorstwo są wyższe niż zarejestrowany dochód, lub że przedsiębiorstwo bezpośredniego inwestowania po prostu prowadzi działalność ze stratą⁵⁷. Przepływy finansowe obejmują transakcje kapitałowe, reinwestycje zysków i transakcje z tytułu zadłużeń między przedsiębiorstwami⁵⁸. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (*Inward FDI flows*) odnosi się do pieniędzy, które napływają do kraju od zagranicznych inwestorów. Na przykład, jeśli chińscy przedsiębiorcy inwestują w przedsiębiorstwa zlokalizowane w Polsce, wartość tych inwestycji jest śledzona jako napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski. Napływy te obejmują nowe inwestycje dokonywane przez chińskie firmy w celu rozszerzenia ich obecności w Polsce, a także wszelkie dodatkowe inwestycje w istniejące polskie przedsiębiorstwa. Jeśli chińscy

⁵⁶ Oficjalna strona Ministerstwa Rozwoju i Technologii, *Specjalne Strefy Ekonomiczne*, <https://www.gov.pl/web/rozwój-technologia/specjalne-strefy-ekonomiczne> (dostęp: 10.04.2024).

⁵⁷ Strona internetowa OECD, *FDI statistics and data - frequently asked questions*, <https://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/fdistatisticsanddata-frequentlyaskedquestions.htm> (dostęp: 10.04.2024).

⁵⁸ Strona internetowa OECD iLibrary, *FDI flows*, https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/fdi-flows/indicator/english_99f6e393-en (dostęp: 10.04.2024).

inwestorzy zdecydują się sprzedać swoje inwestycje lub zmniejszyć swoje udziały, kwoty te są odejmowane od całkowitych napływających BIZ. Zasadniczo mierzy on wpływ finansowy inwestycji zagranicznych w przedsiębiorstwa danego kraju w danym roku. Podobnie odpływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych (*Outward FDI flows*) to pieniądze, które dany kraj inwestuje w firmy zlokalizowane w innych krajach⁵⁹, w tym wypadku na przykład, jeśli polskie przedsiębiorstwo zdecyduje się na budowę fabryki w Chinach lub zakup chińskiej firmy jest to odpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

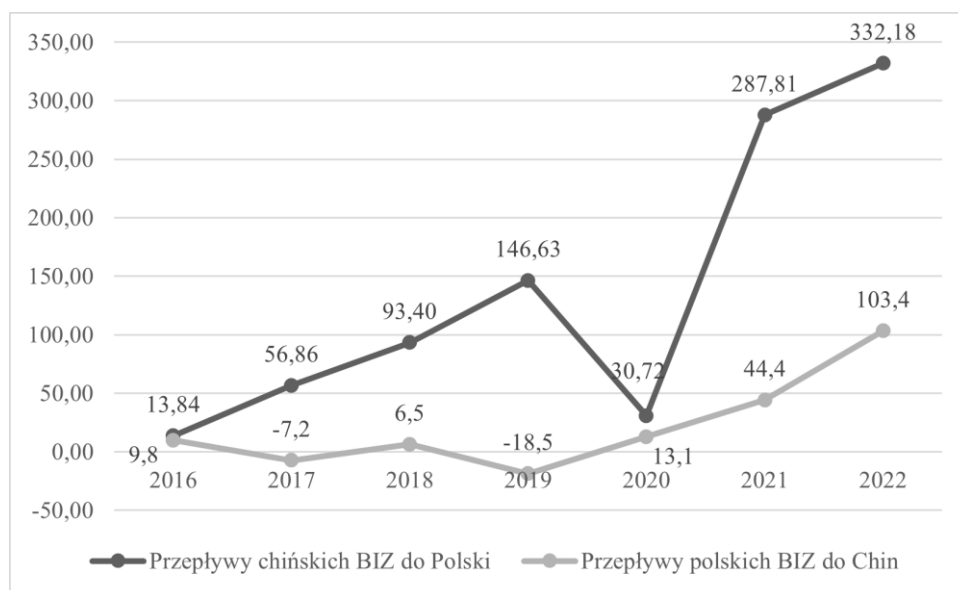
Bazując na przepływach chińskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski widocznych na rysunku 7, od 2016 do 2019 roku przepływy zwiększały się, początkowo w większym tempie, aż do 2019 roku, w którym zyskały na wartości 146,6 milionów USD. W 2020 roku przepływy spadły do 30,7 milionów USD, co oznacza spadek o ponad 79% rok do roku. Można przypuszczać, że pandemia COVID-19 była tego powodem, gdyż kryzys ten miał wpływ szczególnie na inwestycje typu *greenfield* w branżach przemysłowych⁶⁰. W następnych latach przepływy chińskich bezpośrednich inwestycji wróciły z o wiele większą siłą, mianowicie w 2021 roku zauważyć można wzrost o prawie 836,9% rok do roku. W 2022 roku przepływy wzrosły o zaledwie 44 miliony USD. Dane te niestety nie pozwalają nam stwierdzić, czy konflikt w Ukrainie mógł mieć wpływ na przepływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski, jednak można spekulować, że wraz z rozszerzeniem przepisów dotyczących monitorowania i kontrolowania chińskich inwestycji w Unii Europejskiej może to sprawić dodatkowe trudności⁶¹. Przepływy polskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych z Polski do Chin są przez większość badanego okresu mniej dynamiczne w porównaniu do poprzednio analizowanych przepływów. W latach 2016–2020 zauważalne są fluktuacje, gdzie z roku na rok przepływy przyjmują zamiennie wartości dodatnie lub ujemne. Największy spadek odnotowano w 2019 roku, kiedy to przepływy polskich bezpośrednich inwestycji do Chin wyniósł 18,5 miliona USD, co udało się poprawić polskim inwestorom w następnym roku, kiedy przepływy wyniosły 13,1 miliona USD, co jest wzrostem o ponad 170,8% rok do roku. Od 2020 roku zauważalny jest stabilny wzrost,

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ K. Łukaniszyn-Domaszewska, K. Mazur-Włodarczyk, E. Karaś, *Chinese FDI in Poland and the Czech Republic – inflows, determinants and challenges*, „Scientific Papers of Silesian University of Technology – Organization and Management Series”, 2023, no. 170, s. 283–300, <https://managementpapers.polsl.pl/wp-content/uploads/2023/06/170-%C5%81ukaniszyn-Domaszewska-Mazur-W%C5%82odarczyk-Kara%C5%9B.pdf> (dostęp: 10.04.2024).

⁶¹ *Ibidem*.

w 2021 roku ze wzrostem 239% rok do roku, a w 2022 roku ze wzrostem o prawie 132,9% rok do roku.

Rysunek 7. Przepływy polsko-chińskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych (w mln USD) w latach 2016–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Strona internetowa OECD, *FDI flows*, <https://data.oecd.org/fdi/fdi-flows.htm> (dostęp: 10.04.2024)

Na podstawie powyższych można stwierdzić, że w przypadku odpływów bezpośrednich inwestycji zagranicznych pandemia COVID-19 najprawdopodobniej nie miała wpływu na ich wartości, w przeciwieństwie do napływów – zauważalny jest znaczny spadek wartości przepływów w 2020 roku, który można powiązać z pandemią, która wybuchła w roku poprzedzającym.

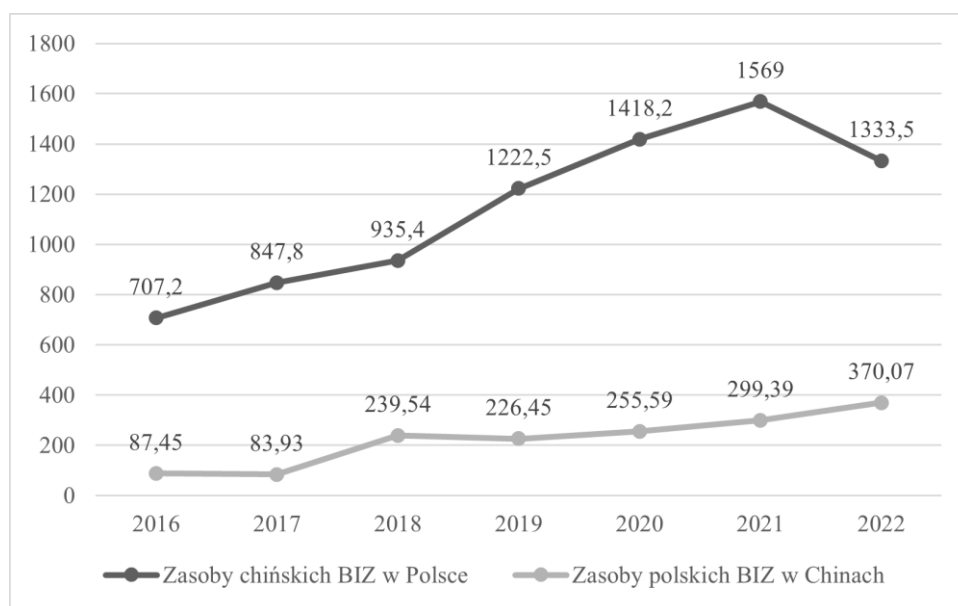
3.2. Zasoby

Zasoby napływających bezpośrednich inwestycji zagranicznych (*Inward FDI stocks*) odnoszą się do całkowitej skumulowanej wartości inwestycji, które zagraniczne kraje poczyniły w gospodarce danego kraju do końca danego roku. Obejmuje to inwestycje takie jak zakup akcji. Przykładowo, jeśli w ciągu kilku lat firmy z Chin zainwestowały 100 milionów USD w różne przedsiębiorstwa w Polsce, kupując ich udziały, łączna wartość wszystkich tych inwestycji na koniec roku to stan zasobów napływających bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski z Chin. Podobnie zasoby odpływających bezpośrednich inwestycji zagranicznych (*Outward FDI stocks*) odnoszą się do całkowitej skumulowanej wartości

inwestycji dokonanych przez dany kraj w zagranicznej gospodarce do końca danego roku. Przykładowo, jeśli w ciągu kilku lat polskie firmy zainwestowały 100 milionów USD w różne przedsiębiorstwa w Chinach, łączna wartość wszystkich tych inwestycji na koniec roku stanowi zasoby odpływających polskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Chinach. Zasoby BIZ w danym kraju mogą zostać zwiększone przez zyski zatrzymane bądź pomniejszone przez poniesione straty.

Zasoby chińskich inwestorów w Polsce, jak i zasoby polskich inwestorów w Chinach cieszą się tendencją wzrostową przez cały badany okres z większymi lub mniejszymi odchyleniami, co widać na rysunku 8. Zasoby napływających w porównaniu do odpływających bezpośrednich inwestycji od 2018 roku wzrastały w szybszym tempie, rekordową wartość przyjmując w 2021 roku w wysokości 1569 milionów USD. W następnym roku wartość zmalała do 1333,5 milionów USD, innymi słowy jest to spadek o 15% rok do roku. Porównując to bezpośrednio z przepływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych, pandemia COVID-19 nie odcisnęła swojego piętna na zasobach, tym samym możemy przypuścić, że kryzys koronawirusa wpłynął jedynie na nowe inwestycje, a dotychczasowe cieszyły się powodzeniem. W 2022 roku pomimo wzrostu przepływów, tym samym nowych inwestycji, zasoby zmalały. Oznacza to, że Chińskie inwestycje w Polsce przyniosły w tym roku straty. Kłopoty chińskich firm mogą być także potencjalnie spowodowane kryzysem na chińskiej giełdzie tego samego roku, jednak nie z powodu konfliktu w Ukrainie, a zagrożeń sankcjami ze strony amerykańskich organów regulacyjnych, jeśli konkretne chińskie spółki nie przekażą szczegółowych dokumentów audytowych na poparcie swoich sprawozdań finansowych⁶². Zasoby polskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Chinach również w głównej mierze pokazują tendencję wzrostową, z wyjątkiem 2019 roku, kiedy podobnie jak w przepływach wartość zasobów polskich bezpośrednich inwestycji zmalały o 13% rok do roku, jednak od następnego roku zauważyć można dalszy wzrost. Podobnie jak w odpływających przepływach można podejrzewać, że konflikt w Ukrainie nie miał większego wpływu na polskie bezpośrednie inwestycje zagraniczne ze względu na kontynuowany przez ostatnie lata wzrost wartości zasobów.

⁶² H. Bo, *Implications of the Ukraine war for China: can China survive secondary sanctions?*, „Journal of Chinese Economic and Business Studies”, 2022, vol. 21, no. 2, s. s. 311–322, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14765284.2022.2136933> (dostęp: 10.04.2024).

Rysunek 8. Zasoby polsko-chińskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych (w mln USD) w latach 2016–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Strona internetowa OECD, *FDI stocks*, <https://data.oecd.org/fdi/fdi-stocks.htm> (dostęp: 10.04.2024)

Na podstawie powyższych danych nie można jednoznacznie stwierdzić, że pandemia COVID-19 nie miała wpływu na zasoby BIZ, jednak w porównaniu do przepływów nie ma większych zawahań względem całego badanego okresu. Wzrost przepływów wzajemnych inwestycji w 2022 r. nie wskazuje na negatywny wpływ wojny w Ukrainie na tego typu relacje gospodarcze pomiędzy Polską a Ukrainą.

3.3. Restrykcyjność bezpośrednich inwestycji zagranicznych

Indeks restrykcyjności bezpośrednich inwestycji zagranicznych opracowany przez OECD służy ocenie stopnia ograniczeń regulacyjnych związanych z bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi w danym kraju. Zawiera on analizę czterech głównych rodzajów ograniczeń: ograniczenia dotyczące kapitału zagranicznego, mechanizmy kontroli lub zatwierdzania, ograniczenia dotyczące kluczowego personelu zagranicznego oraz ograniczenia operacyjne⁶³. Skala indeksu obejmuje wartości od 0, co oznacza brak jakichkolwiek restrykcji, do 1, co symbolizuje pełną restrykcyjność.

⁶³ Strona internetowa OECD, *FDI restrictiveness*, <https://data.oecd.org/fdi/fdi-restrictiveness.htm> (dostęp: 10.04.2024).

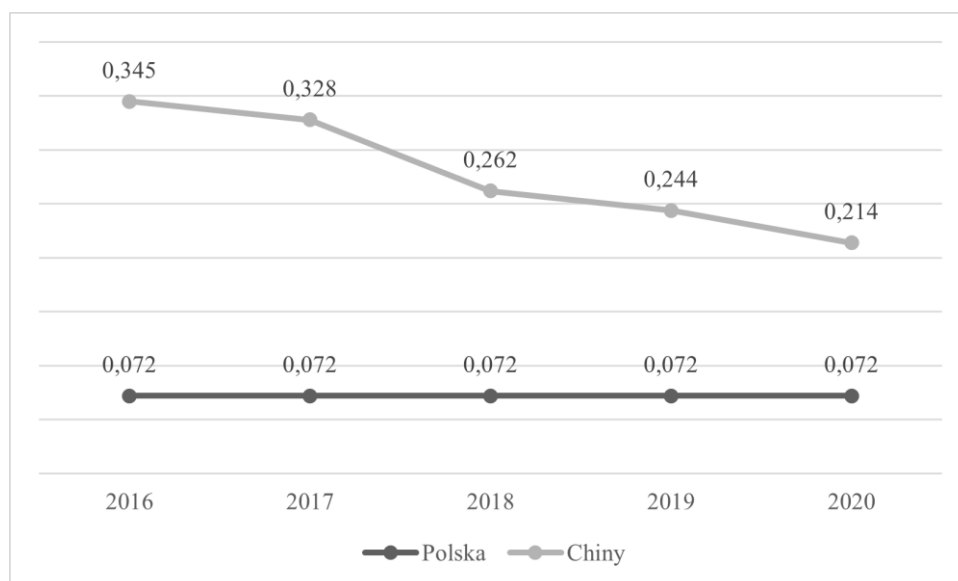
Rozważając wskaźniki restrykcyjności BIZ w Polsce i Chinach w latach 2016-2020, widoczne na rysunku 11, można zauważyć pewne tendencje. W przypadku Polski, wskaźnik restrykcyjności pozostawał stabilny na poziomie 0,072 przez cały analizowany okres. Oznacza to, że Polska utrzymywała się na stosunkowo niskim poziomie restrykcyjności, tym samym będąc atrakcyjnym krajem dla inwestorów zagranicznych. Z kolei w przypadku Chin, obserwowano stopniowy spadek wskaźnika restrykcyjności. Chiny ukształtowały pełen zakres przepisów regulujących inwestycje zagraniczne, jednak jednym z ważniejszych dla potencjalnych inwestorów jest specjalny środek administracyjny dotyczący dostępu inwestycji zagranicznych do rynku, inaczej Lista Negatywna. Lista Negatywna to spis sektorów, w których inwestycje zagraniczne są zabronione lub ograniczone. Inwestorzy zagraniczni nie mogą inwestować w zabronionych sektorach, a w przypadku sektorów ograniczonych muszą spełniać określone warunki, takie jak limity udziałów czy też wymagania kadrowe. W branżach nieobjętych Listą Negatywną inwestorzy zagraniczni są traktowani tak samo jak krajowi⁶⁴. Chiny dążą do zwiększenia możliwości dla zagranicznych inwestorów, aby stymulować dotychczasowo spowolnioną gospodarkę, zatem listy te publikowane są regularnie od 2017 roku i systematycznie redukują liczbę ograniczeń.

Największy spadek wskaźnika restrykcyjności możemy zobaczyć w roku 2018, kiedy wskaźnik ten spadł z poziomu 0,328 w roku poprzedzającym do 0,262. Za jeden z czynników może odpowiadać wydana w 2018 roku Lista Negatywna, która według chińskiego rządu znacznie poprawiła dostęp do rynku dla zagranicznych inwestorów, gdyż złagodziła lub całkowicie usunęła dotychczasowe ograniczenia dotyczące inwestycji zagranicznych w sektorach rolnictwa, górnictwa i infrastruktury, na przykład połuźniła kontrolę nad branżami związanymi z zasobami, takimi jak węgiel i metale nieżelazne. Sektory finansów, ubezpieczeń i motoryzacji swoją reformę przechodzą stopniowo, jednak na tamten moment Chiny zniosły limity kapitału zagranicznego w bankowości, a także do 51% dla firm zajmujących się papierami wartościowymi oraz zajmującymi się ubezpieczeniami na życie. Dzięki tej liście, sektor produkcyjny stał się bardziej otwarty dla zagranicznych inwestorów⁶⁵. Z roku na rok

⁶⁴ Oficjalna strona internetowa Rady Państwa ChRL (中华人民共和国中央人民政府), 外商投资准入特别管理措施 (负面清单) (2018 年版), https://www.gov.cn/gongbao/content/2018/content_5317104.htm (dostęp: 10.04.2024).

⁶⁵ Strona internetowa Biura Technologii Informacyjnych Stanów Zjednoczonych (USITO), *NDRC and MOFCOM Releases New Negative List (2018 Edition)*, <https://usito.org/news/ndrc-and-mofcom-releases-new-negative-list-2018-edition> (dostęp: 10.04.2024).

wskaźnik restrykcyjności zmniejszał swoją wartość, osiągając najniższą w całym badanym okresie w wysokości 0,214 w 2020 roku.

Rysunek 9. Restrykcyjność bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce i Chinach w latach 2016–2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Strona internetowa OECD, *FDI restrictiveness*, <https://data.oecd.org/fdi/fdi-restrictiveness.htm> (dostęp: 10.04.2024)

Podsumowując, Polska utrzymywała niski poziom restrykcyjności BIZ, nie przekraczający 0,1. Chiny stopniowo zmniejszały swoje ograniczenia wobec inwestorów zagranicznych, dążąc do zwiększenia udziału kapitału zagranicznego w swojej gospodarce. Niestety, dane po 2020 roku nie są dostępne.

Zakończenie

Pandemia COVID-19 nie miała znaczącego wpływu na polski eksport do Chin, co jest zaskakujące biorąc pod uwagę globalne zakłócenia gospodarcze wywołane przez pandemię. Polska utrzymała stabilny poziom eksportu, podczas gdy chiński eksport do Polski znacznie wzrósł, głównie z powodu zwiększonego zapotrzebowania na elektronikę, w którego produkcji i eksporcie Chiny są jednym z liderów światowych. Konflikt w Ukrainie miał bardziej złożony wpływ na handel. Z jednej strony, zaobserwowano spadek importu towarów z Chin do Polski, co może być wynikiem polskich prób dystansowania się od Chin w związku z ich przychylnością wobec Rosji. Z drugiej strony, konflikt nie miał znacznego wpływu na polski eksport do Chin, co sugeruje, że relacje handlowe w tym zakresie pozostały stabilne pomimo regionalnych napięć politycznych. Poprawa bilansu handlowego Polski z Chinami oraz zmniejszenie udziału Chin w polskim imporcie wskazuje na możliwą zmianę strategii handlowej Polski w obliczu konfliktu w Ukrainie. Warto podkreślić, że pandemia miała większy wpływ na handel usługami niż towarami. Zauważalny spadek eksportu usług z Polski do Chin w 2020 roku wskazuje na znaczące zakłócenia w tym sektorze. Z drugiej strony, usługi importowane z Chin do Polski, zwłaszcza transport morski towarów, nie odczuły negatywnego wpływu pandemii. Brak danych na 2023 rok uniemożliwia ocenę wpływu konfliktu w Ukrainie na obrót usługami między Polską a Chinami.

Badanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych również odkryło interesujące zależności. Pandemia COVID-19 negatywnie wpłynęła na napływy chińskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski, zwłaszcza na inwestycje typu *greenfield* w branżach przemysłowych. Niemniej jednak, zasoby tych inwestycji nie ucierpiały, co sugeruje, że istniejące chińskie inwestycje w Polsce były stosunkowo odporne na kryzys w porównaniu do nowych inwestycji. Brak dostępnych danych utrudnia jednoznaczne stwierdzenie wpływu konfliktu w Ukrainie na przepływy BIZ, choć prawdopodobnie zaostrenie przepisów dotyczących monitorowania chińskich inwestycji w Unii Europejskiej może dodatkowo skomplikować te relacje.

Główny cel pracy, jakim była identyfikacja wpływu pandemii COVID-19 oraz konfliktu w Ukrainie na handel i inwestycje polsko-chińskie, został zrealizowany poprzez szczegółową analizę dostępnych statystyk i badanie trendów. Weryfikacja tezy pracy pozwoliła stwierdzić,

że pandemia COVID-19 oraz konflikt w Ukrainie miały zróżnicowany wpływ na poszczególne aspekty handlu i inwestycji. Pandemia nie spowodowała zmniejszenia wartości handlu między Polską a Chinami, lecz miała istotny wpływ na strukturę i dynamikę tych przepływów. Konflikt w Ukrainie wpłynął natomiast na strategie importowe Polski, co przełożyło się na zmniejszenie wartości importu towarów z Chin. Dla firm, przedsiębiorstw oraz władz lokalnych i państwowych wnioski te są niezwykle przydatne. Zrozumienie, jak globalne wydarzenia wpływają na międzynarodowe relacje handlowe i inwestycyjne, pozwala lepiej przygotować się na przyszłe kryzysy i dostosować strategie biznesowe.

Podsumowując, badanie to dostarczyło cennych wniosków na temat odporności i adaptacyjności polsko-chińskich relacji handlowych i inwestycyjnych w obliczu globalnych wyzwań, podkreślając jednocześnie znaczenie elastyczności i dywersyfikacji w strategiach gospodarczych obu krajów.

Impact of COVID-19 pandemic and Russo-Ukrainian War on Sino-Polish trade and investment

Abstract

This paper focuses on the impact of the COVID-19 pandemic and the Russo-Ukrainian War on trade and investment relations between Poland and China, with the aim of assessing changes in these relations. The aim of the thesis is to analyse the impact of the COVID-19 pandemic and the Russo-Ukrainian War on Sino-Polish trade and investment and to identify possible trends and changes in relations between the two countries. This paper also argues that the COVID-19 pandemic and the Russo-Ukrainian War have significantly affected Polish-Chinese trade and investment.

Chapter one describes the history of Sino-Polish relations, from the establishment of diplomatic contacts to the present day, highlighting key events and initiatives that have influenced the development of economic and cultural relations.

Chapter two analyses foreign trade between Poland and China, presenting data on imports, exports, commodity structure and trade partnerships. This study aims to understand the impact of pandemic and war on trade.

Chapter three focuses on foreign direct investment (FDI) between Poland and China and the impact of global events on these flows.

The conclusions of the study show that the COVID-19 pandemic did not significantly affect Polish merchandise exports to China, while Chinese exports of goods to Poland increased, especially in electronics. The pandemic affected trade in services more than goods, causing a decrease in service exports from Poland to China. The Russo-Ukrainian War caused a decline in imports from China to Poland but did not affect Polish exports to China. FDI analysis showed that the pandemic negatively affected Chinese investment inflows to Poland, although existing investments were resilient to the crisis. The lack of data makes it difficult to assess the impact of the Russo-Ukrainian War on these investments, but the tightening of EU regulations may further complicate it.

2019 冠状病毒疫情和俄乌战争对波兰-中国贸易和投资的影响

摘要

本文探讨 2019 冠状病毒疫情（新冠疫情）和俄乌战争对波兰-中国贸易和投资的影响，旨在评估这些关系的变化，并找出两国关系的可能趋势和变化。本文认为，新冠疫情和俄乌战争对波兰-中国贸易和投资产生了重大影响。

本文第一章介绍了波中关系从 1200 至今的历史，重点阐述了影响两国关系发展，特别是经济和文化的重要事件和中国所采取的措施。

第二章分析了波兰和中国之间的对外贸易，提供了有关进口、出口、商品结构和贸易伙伴关系的数据。本研究旨在了解新冠疫情和俄乌战争对两国贸易的影响。

第三章的重点在探讨波兰对中国的投资和中国对波兰的投资，以及这两起全球事件对这些流动投资的影响。

研究结果显示新冠疫情并没有显著影响波兰对中国的商品输出，而中国对波兰的商品出口却有所增加，尤其是电子产品。但是新冠疫情对服务贸易的影响大于货物贸易，导致波兰对中国的服务出口减少；反之，俄乌战争导致中国对波兰的进口下降，但却没有影响波兰对中国的出口。外商直接投资分析表显示，尽管现有投资对危机有一定的抵御能力，但新冠疫情对中国流入波兰的投资资金产生了负面影响。2022 年以后由于缺乏数据，很难评估俄乌战争对上述投资的影响，但欧盟法规的收紧可能会使中国在波兰的投资复杂化。

Bibliografia

1. Bi W., *The First Contacts between China and Poland in History*, „Nowa Polityka Wschodnia” 2020, nr 4.
2. Budnikowski A., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Warszawa 2006.
3. Burdelski M., *50 lat stosunków Polski z ChRL – rys historyczny*, „Azja-Pacyfik” 1999, nr 2.
4. Burdelski M., *60 lat stosunków Polski z ChRL – rys historyczny*, [w:] *Chiny w oczach Polaków. Księga jubileuszowa z okazji 60-lecia nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską a Chińską Republiką Ludową*, red. J. Włodarski, K. Zeidler, M. Burdelski, Gdańsk 2010.
5. Li, Annie X., *Challenges and Opportunities of Chinese International Arbitral Institutions and Courts in a New Era of Cross-Border Dispute Resolution*, „Boston University International Law Journal” 2020, t. 38.
6. Łukaszuk T., *Stosunki Polski z krajami Azji i Pacyfiku – 1989–2003*, [w:] *Azja Wschodnia na przełomie XX i XXI wieku. Stosunki międzynarodowe i gospodarcze*, red. K. Gawlikowski, M. Ławacz, Warszawa 2004.
7. Nowak T.M., *Wartości poznawcze franciszkańskich wypraw do Azji Centralnej i Wschodniej w XIII i XIV wieku*, „Analecta” 1998, R. 7, nr 14, z. 2.
8. Oziewicz E., *60 lat polsko-chińskich stosunków gospodarczych*, [w:] *Chiny w oczach Polaków. Księga jubileuszowa z okazji 60-lecia nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską a Chińską Republiką Ludową*, red. J. Włodarski, K. Zeidler, M. Burdelski, Gdańsk 2010.
9. Stec G., „Tradycyjna przyjaźń polsko -chińska” czy „niezłe perspektywy”? *Stosunki polsko-chińskie od 1989 roku*, „Poliarchia” 2013, nr 1.
10. Włodarski J., Gang Z., *Kontakty Polski z Chinami od XIII do końca XVIII wieku – próba nowego spojrzenia*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2014, z. 5.

Netografia

1. 2023 年中国与波兰双边贸易额与贸易差额统计, Strona internetowa Huajing Industry Research Institute (华经产业研究院),
<https://www.huaon.com/channel/tradedata/959661.html> (dostęp: 07.03.2024).
2. 第三届“一带一路”国际合作高峰论坛主席声明（全文）, Oficjalna strona Rady Państwa ChRL (中华人民共和国中央人民政府),
https://www.gov.cn/yaowen/liebiao/202310/content_6910132.htm (dostęp: 10.04.2024).
3. 国家发展改革委关于印发《西部陆海新通道总体规划》的通知, Oficjalna strona Belt and Road Portal (中国一带一路网), 15.08.2019,
<https://www.yidaiyilu.gov.cn/p/100127.html> (dostęp: 07.02.2024).
4. 外商投资准入特别管理措施（负面清单）（2018 年版）, Oficjalna strona internetowa Rady Państwa ChRL (中华人民共和国中央人民政府),
https://www.gov.cn/gongbao/content/2018/content_5317104.htm (dostęp: 10.04.2024).
5. 中国—中东欧国家合作杜布罗夫尼克纲要发表 各方欢迎希腊加入, Oficjalna strona Cooperation between China and Central and Eastern European Countries (中国—中东欧国家合作), 18.04.2019, http://www.china-ceec.org/ldrhw/2019dblnk/hdxw/202112/t20211222_10474125.htm (dostęp: 07.02.2024).
6. 中国与中东欧国家领导人会晤新闻公报, Oficjalna strona Cooperation between China and Central and Eastern European Countries (中国—中东欧国家合作), 22.11.2013, http://www.china-ceec.org/ldrhw/2012hs/tpxw/201610/t20161029_6809903.htm (dostęp: 07.02.2024).
7. Bo H., *Implications of the Ukraine war for China: can China survive secondary sanctions?*, „Journal of Chinese Economic and Business Studies”, vol. 21, no. 2, 18.10.2022, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14765284.2022.2136933> (dostęp: 10.04.2024).
8. *Coronavirus disease (COVID-19)*, Oficjalna strona WHO, 28.03.2023,
<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19> (dostęp: 02.03.2023).

9. Czermiński J., *Chiny oferują Polsce pomoc w walce z koronawirusem*, Strona internetowa Rzeczpospolita, 17.03.2020, <https://www.rp.pl/ochrona-zdrowia/art828641-chiny-oferuja-polsce-pomoc-w-walce-z-koronawirusem> (dostęp: 07.03.2024).
10. *FDI flows*, Strona internetowa OECD iLibrary, https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/fdi-flows/indicator/english_99f6e393-en (dostęp: 10.04.2024).
11. *FDI restrictiveness*, Strona internetowa OECD, <https://data.oecd.org/fdi/fdi-restrictiveness.htm> (dostęp: 10.04.2024)
12. *FDI statistics and data - frequently asked questions*, Strona internetowa OECD, <https://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/fdistatisticsanddata-frequentlyaskedquestions.htm> (dostęp: 10.04.2024).
13. *Handel Zagraniczny*, Strona internetowa GUS, <http://swaid.stat.gov.pl/SitePagesDBW/HandelZagraniczny.aspx> (dostęp: 07.03.2024).
14. J. Hansen, A. Kamaliev, H.J. Schmerer, *The COVID-19 Pandemic and Chinese Trade Relations*, „Open Economies Review”, vol. 34, 03.02.2023, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11079-022-09692-4> (dostęp: 02.03.2024)
15. Kalwasiński M., „*Bezprecedensowy*” atak Chin na Litwę, Strona internetowa Bankier.pl, 06.12.2021, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Bezprecedensowy-atak-Chin-na-Litwe-8237523.html> (dostęp: 07.02.2024).
16. Kamiński R., *Kto zyskuje, a kto traci na atakach Huti na Morzu Czerwonym? Milionowe koszty opływania Przylądka Dobrej Nadziei*, Strona internetowa Gospodarkamorska.pl, 25.01.2024, <https://www.gospodarkamorska.pl/kto-zyskuje-a-kto-traci-na-atakach-huti-na-morzu-czerwonym-milionowe-koszty-oplywania-przyladka-dobrej-nadziei-75999> (dostęp: 03.03.2024).
17. *Komunikat MSZ ws. ataków Houti i żeglugi na Morzu Czerwonym*, Strona internetowa PortalMorski.pl, 28.02.2024, <https://www.portalmorski.pl/bezpieczenstwo/55143-komunikat-msz-ws-atakow-houti-i-zeglugi-na-morzu-czerwonym> (dostęp: 03.03.2024).
18. *Lithuania mulls leaving China's 17+1 forum, expanding links with Taiwan*, Strona internetowa LRT, 02.03.2021, <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1356107/lithuania-mulls-leaving-china-s-17plus1-forum-expanding-links-with-taiwan> (dostęp: 07.02.2024).
19. Łukaniszyn-Domaszewska K., Mazur-Włodarczyk K., Karaś E., *Chinese FDI in Poland and the Czech Republic – inflows, determinants and challenges*, „Scientific

- Papers of Silesian University of Technology – Organization and Management Series”, 2023, no. 170, 2023, <https://managementpapers.polsl.pl/wp-content/uploads/2023/06/170-%C5%81ukaniszyn-Domaszewska-Mazur-W%C5%82odarczyk-Kara%C5%9B.pdf> (dostęp: 10.04.2024)
20. *Międzynarodowy handel usługami Polski w 2020 roku*, Strona internetowa Narodowego Banku Polskiego, 2021, <https://nbp.pl/statystyka-i-sprawozdawczosc/statystyka-bilansu-platniczego/miedzynarodowy-handel-uslugami/> (dostęp: 03.03.2024).
21. *Międzynarodowy handel usługami Polski w 2021 roku*, Strona internetowa Narodowego Banku Polskiego, 2022, <https://nbp.pl/statystyka-i-sprawozdawczosc/statystyka-bilansu-platniczego/miedzynarodowy-handel-uslugami/> (dostęp: 03.03.2024).
22. Mroczek W., *Pandemia umocniła Chiny*, Strona internetowa Obserwatorfinansowy.pl, 27.05.2021, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/trendy-gospodarcze/pandemia-umocnila-chiny/> (dostęp: 10.04.2024).
23. *NDRC and MOFCOM Releases New Negative List (2018 Edition)*, Strona internetowa Biura Technologii Informatycznych Stanów Zjednoczonych (USITO), <https://usito.org/news/ndrc-and-mofcom-releases-new-negative-list-2018-edition> (dostęp: 10.04.2024).
24. *Nowy Szlak Jedwabny – czyli dlaczego Polska została pominięta*, Strona internetowa Sealand Group, <https://www.sealand.com.pl/pl/baza-wiedzy/nowy-szlak-jedwabny> (dostęp: 10.04.2024).
25. *Pierwszy pociąg „China Railway Express” w Polsce*, Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, 20.06.2016, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/pierwszy-pociag-china-railway-express-w-polsce,248> (dostęp: 01.02.2024).
26. *Pierwszy pociąg z Chin, który wjechał do Polski szerokim torem LHS bez przeładunku na granicy*, Oficjalna strona Ministerstwa Rozwoju i Technologii, 07.01.2020, <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/pierwszy-pociag-z-chin-ktory-wjechal-do-polski-szerokim-torem-lhs-bez-przeladunku-na-granicy> (dostęp: 01.02.2024).
27. Przychodniak M., *Koniec złudzeń w relacjach ChRL i państw Europy Środkowej*, „Biuletyn PISM”, nr 100, 25.07.2023, <https://pism.pl/publikacje/koniec-zludzen-w-relacjach-chrl-i-panstw-europy-srodkowej> (dostęp: 07.02.2024).

28. Przychodniak M., *Zmiany w chińskiej inicjatywie Pasa i Szlaku*, „Biuletyn PISM”, nr 157, 03.11.2023, <https://www.pism.pl/publikacje/zmiany-w-chinskiej-inicjatywie-pasa-i-szlaku> (dostęp: 07.02.2024).
29. *Specjalne Strefy Ekonomiczne*, Oficjalna strona Ministerstwa Rozwoju i Technologii, 07.01.2019, <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/specjalne-strefy-ekonomiczne> (dostęp: 10.04.2024).
30. *Stosunki między Chinami a Polską*, Oficjalna strona ambasady Chińskiej Republiki Ludowej w Polsce, 31.03.2001, http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zbqx/200103/t20010331_2211455.htm (dostęp: 05.02.2024).
31. *Wizyta oficjalna Przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej z Małżonką*, Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, 08.06.2004, <https://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/aktualnosci-rok-2004/wizyta-oficjalna-przewodniczacego-chinskiej-republiki-ludowej-z-malzonka,29615,archive> (dostęp: 01.02.2024).
32. *Wizyta oficjalna Przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej z Małżonką - oficjalny obiad*, Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, 08.06.2004, <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2004/wizyta-oficjalna-przewodniczacego-chinskiej-republiki-ludowej-z-malzonka-oficjalny-obiad,29616,archive> (dostęp: 01.02.2024).
33. Wnukowski D., *Chiński Cyfrowy Jedwabny Szlak – znaczenie gospodarcze i polityczne*, „Biuletyn PISM”, 17.11.2020, nr 229, https://www.pism.pl/publikacje/Chinski_Cyfrowy_Jedwabny_Szlak___znaczenie_gospodarcze_i_polityczne (dostęp: 07.02.2024).
34. *Wymiana międzynarodowa*, Strona internetowa GUS, <https://dbw.stat.gov.pl/dashboard/117> (dostęp: 06.05.2024).

Spis tabel

Tabela 1. Trzy grupy towarów o największym udziale w eksporcie z Polski do Chin (w mln USD) w latach 2016–2023.....	18
Tabela 2. Trzy grupy towarów o największym udziale w eksporcie z Chin do Polski (w mln USD) w latach 2016–2023.....	20

Spis rysunków

Rysunek 1. Polski eksport i import z/do Chin (w mld USD) w latach 2016–2023	15
Rysunek 2. Bilans handlowy Polski z Chinami (w mld USD) w latach 2016–2023.....	16
Rysunek 3. Udział Chin w polskim eksporcie i imporcie towarów w latach 2016–2023	17
Rysunek 4. Całkowita wartość chińskiego importu i eksportu towarów z/do Polski (w mld USD) w latach 2016–2023.....	22
Rysunek 5. Wartość usług dostarczonych i nabytych z/do Chin przez Polskę (w mln USD) w latach 2016–2022	23
Rysunek 6. Saldo obrotów usługowych Polski z Chinami (w mln USD) w latach 2016–2022	24
Rysunek 7. Przepływy polsko-chińskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych (w mln USD) w latach 2016–2022.....	27
Rysunek 8. Zasoby polsko-chińskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych (w mln USD) w latach 2016–2022	29
Rysunek 9. Restrykcyjność bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce i Chinach w latach 2016–2020	31

OŚWIADCZENIE

Oświadczam, że przedłożona praca dyplomowa została przygotowana przeze mnie samodzielnie, nie narusza praw autorskich, interesów prawnych i materialnych innych osób oraz że wykorzystanie materiałów wytworzonych przez generatywne narzędzia sztucznej inteligencji odbyło się w zakresie uzgodnionym z promotorem.

Wyrażam zgodę / ~~nie wyrażam zgody~~* na udostępnienie osobom zainteresowanym mojej pracy dyplomowej dla celów naukowo-badawczych.

Zgoda na udostępnienie pracy dyplomowej nie oznacza wyrażenia zgody na kopiowanie pracy dyplomowej w całości lub w części.

20.06.2024.....

data

.....*K. Gotuńska*.....

własnoręczny podpis

*Niepotrzebne skreślić.